

MØLLEN

Udgivet af „Dansk Møllerforening“.

Protector: HANS KONGELIGE HØJHED PRINS HENRIK

Nr. 3556

Maj - Juni 2003

119. årgang

Restaurering · Eftersyn · Teknisk bistand

Møllebygger John Jensen ApS

Nykøbing-Slagelsesvej 22 · 4560 Vig

Tlf. 5931 5581 · Fax 5931 5481

UDDANNET I MØLLEBYGGERFIRMA GRUNDLAGT 1882

Vi har arbejdet med følgende møller:

Tipperup Mølle, Hørsholm Mølle, Skenkelsø Mølle, Røde Vejmølle, Maglehøj Mølle, Ll. Heddinge Mølle, Majbølle Mølle, Ringsted Vindmølle, Rørvig Mølle, Strandvejs Møllen, Slagelse · Hagendrup Mølle · Åstrup Mølle · Stubmøllen i Holbæk · Høve Mølle · Hønsinge Mølle · Lumsås Mølle · Fuglevad Vindmølle · Karlstrup Stubmølle · Frilandsmuseet · Ny Mølle · Viby Mølle · Ramsløse Mølle · Uggerslev Mølle · Øxnebjerg Mølle · Trente Mølle · Kaleko Vandmølle · Vejstrup Vandmølle · Lille Mølle · Den 6. Femmøller · Lundbæk Vandmølle · Snejstrup Mølle · Aulum Mølle · Skjern Vindmølle · Bundsbæk Vandmølle · Jels Vindmølle · Nybøl Mølle · Dybbøl Mølle · Elstrup Mølle · Havnbjerg Mølle · Davinde Vindmølle · Måre Mølle · Fez Marokko · AllingeTopfers Mühle Peine · Nordre Mühle Pelworm · Lindau Mühle · Nübbenfeldt Mühle · Osdorfer Mühle · Reitbrooker Mühle · Kolmar Mühle · Grande Mühle · Valsemøllen, Åkirkeby · Gudhjem Mølle · Kuremøllen · Årsdale Mølle · Kirkemøllen Pedersker · Ulbølle Mølle · Sillerup Mølle · Vindeby Mølle · Kisserup Mølle · Lyngby Mølle · Egeskov Mølle · Kildebrønde Mølle · Højsager Mølle · Skovsgårds Mølle Sj. · Pibe Mølle · Slusegårds Mølle · Maderup Mølle · Vibæk Mølle · Gedesby Mølle · Myrager Mølle · Vejle Vindmølle · Stenby Mølle · Vandmøllen i Den gamle By · Ventepose Vandmølle · Brobyværk Vandmølle · Lumby Mølle · Vang Vandmølle · Frøslev Stubmølle · Eriksholm Vandmølle · Hjerl Hede · Grubbe Mølle · Esrum Mølle · Hjeritsdal Vandmølle · Fussingsø Vandmølle · Rødkilde Vandmølle · Jernløse Mølle · Svanemøllen · Stokmøllen, Østerklit · Søstermøllen Funabashi · Havnø Mølle · Uhre Mølle.

Rødkilde Vandmølle modtog i 1997 Europa Nostra Prisen.

Nye medlemmer

VI SIGER VELKOMMEN TIL:

Nils Erik Andersen, Veksø.
Torben Thyregod, Søborg (Lønstrup Mølle).
Erling Gammelmark, Hadsund, (Havnø Mølle).

Husk årsmødet den 23.-25. maj 2003

Har du glemt at melde dig til? Så ring til kasserer Hanne Agerbo og hør om der er plads. Tlf. 4816 1638.

Kongres i Augsburg om vandkraft

I »Messezentrum Augsburg« afholdes der den 27. juni 2003 en kongres om vandkraft. Kongressen finder sted som led i »RENEXPO 2003«, der løber af stabelen fra den 27. til 29. juni 2003.

Arrangementet henvender sig først og fremmest til folk, der ejer eller driver vandmøller med el-produktion. Der holdes en række foredrag, og der er rundvisning i de udstillinger, der er opstillet om dette tema, ligesom forskellige firmaer inden for branchen præsenterer sig.

Yderligere information om kongressen fås hos: »Erneuerbare energien Kommunikations- und Informationsservice GmbH«, Johann Georg Röhm und Ulrike Wohlmuther, Tel. 07121/3016-0, FAX 07121/3016-100.

Forsinkelse af bladet

Når du sidder med dette blad i hånden, vil det været noget senere end bladet normalt udkommer (den 15. i måneden). Det skyldes, at programmet for Dansk Møllelag har været lidt længe under vejs. Sidste år modtog vi nogle klager over, at der var møller med i programmet, som rent faktisk ikke var åbne. Denne fejl var opstået ved, at vi havde meldt ud, at de møller, der ikke selv henvendte sig til os med rettelse, ville komme med i programmet med samme tekst som året før. Imidlertid var mange ikke opmærksomme på, at

Forsidebillede: Nr. Jernløse Møllens 150 årsdag fejres på Mølle dagen den 15. juni.

(Foto: Per Gliese)

Indholdsfortegnelse:

Resultatopgørelse 1.1.-31.12 2002.....	44
Lydom Mølle.....	45
Herlufllille Mølle, før - nu og i fremtiden.....	46
Bymøllen - Rudkøbings hjertebarn.....	48
Nye bøger.....	32
Mølle dag 2003.....	50
Budapest - her stod det moderne.....	55
Nyt fra Møllelaugene.....	59
Læsernes hjørne.....	60
Møllenoter.....	62
Mærkedage.....	62

de selv skulle melde fra. Derfor har vi i år sendt et skema ud til samtlige mulige deltagere, og bedt dem svare, hvad enten de deltager eller ej. Det er imidlertid ikke alle, der er flinke til at overholde en tidsfrist, hvilket har gjort arbejdet med programmet noget mere besværligt og tidsrøvende end nødvendigt. Havde vi lukket for tilmelding, da tidsfristen udløb, havde programmet kunnet stå på en halv side!

Vi har imidlertid vurderet, at det var vigtigt for vore læsere, at de fik programmet, OG at programmet var så korrekt og fuldstændigt som muligt.

Vil du / I med på mølle- og oplevelsestur?

»Danske Møllers Venner« har plan- og tilrettelagt en mølle- og oplevelsestur til det tidligere østtyske Brandenburg-område, og alle medlemmer af »Dansk Møllerforening« er naturligvis meget velkomne til at deltage.

Vi er tidligt ude med denne »interesse-vækker«, men alle detaljer er på plads; og vi kan oplyse følgende: Afrejse fredag den 12. september 2003.

Der er planlagt en 3-dages-tur med bus fra Københavns Hovedbanegård, Reventlowsgade fredag kl. 10.30 via Gedser-Rostock (her spiser vi frokost ombord). Ankomst til hotel kl. ca 18.00 i Eberswalde nordøst for Berlin og her serveres middagen.

Lørdag efter morgenmaden venter der os ca. 20 km fra hotellet en oplevelse af dimensioner: Verdens største elevator for skibe, der udligner en højdeforskel i Oder-Havel kanalen på 36 m. På parkeringspladsen ved elevatorens fod er der opstået en hel by af snackbarer og souvenirboder til de mere end 100.000 årlige gæster. Og vi skal sejle gennem selve hæveværket. (www.schiffshebewerk.de). Herfra kører vi til Berlin hvortil der er en lille times kørsel fra Eberswalde, og her skal vi opleve følgende: Først en fin bytur hvor vi ser de historiske bygninger, hvorefter der kl. 16.00 er reserveret pladser for os til Berlins eleganteste show i »Friedrichstadt Palast Berlin«. Mere end 100 medvirkende sørger for underholdning af stort dansekorps og artister i verdensklasse i et lys og en lysvirkning som er utrolig elegant. Herefter er en god middag inkluderet, og turen i Berlin afsluttes med lys på de historiske bygninger. Ud på aftenen er vi tilbage i Eberswalde.

Søndag skal der ses på mølleanlæg, og vi besøger et stort ny-restaureret møllekompleks »Salveymühle« nær den polske grænse. Her er guide, entre og let frokost indregnet (www.salveymuehle.de). Bliver der tid på hjemturen, kan vi med en lille afstikker også besøge »Die Klostermühle in Boitzenburg« nær Prenzlau. Vi sejler fra Rostock kl. 18.00, og middag under overfarten er inkluderet.

Forventet hjemkomst til København søndag aften kl. ca. 21.00 - og med en turpris alt inkl. på kr. 2.260,- pr. person i dobbeltværelse. For enkeltværelse et tillæg på kr. 280,-. Umiddelbart efter tilmelding hos Gercke eller Sandholt vil I modtage opkrævning af depositum og den senere restbetaling fra Dania Rejser i Lyngby.

Da vi forventer stor interesse for denne tur tildeles pladserne efter først-til-mølle-princippet. For yderligere oplysninger og /eller eventuel reservation kontakt da venligst:

Bent Gercke, tlf. 3641 2617

e-mail: gercke@post12.tele.dk

Peter Sandholt, tlf. 4970 8867

petersandholt@mail1.stofanet.dk

Resultatopgørelse 1.1. - 31.12. 2002

Budget for 2003			Budget for 2002	Regnskab for 2001
125.000	Kontingentindtægter	125.225,00	132.500	132.150
30.000	Deltagerbetaling, årsmøde	28.900,00	32.000	18.950
0	Deltagerbetaling, møllerejse	244.860,38	226.000	76.000
0	Salg af Mølleatlas, CD m.v.	0,00	300	150
5.000	Renteindtægter, netto	7.549,29	8.000	8.512
0	Andre aktiviteter og indtægter (platter)	3.660,00	0	0
160.000	Indtægter	410.194,67	398.800	235.762
÷ 650	Kontorhold, tryksager, annoncer	÷ 597,50	÷ 1.500	÷ 1.375
÷ 2.500	Porto og gebyrer	÷ 2.435,43	÷ 6.000	÷ 5.504
÷ 750	Kontingent til andre foreninger	÷ 745,00	÷ 600	÷ 827
÷ 5.000	Møder, rejseudgifter og diæter	÷ 4.226,10	÷ 13.500	÷ 3.520
÷ 30.000	Generalforsamling, årsmøde	÷ 30.716,60	÷ 32.000	÷ 38.842
0	Møllerejser	÷ 229.284,39	÷ 225.000	÷ 75.825
÷ 10.000	Ledelseshonorar og telefon	÷ 9.750,00	÷ 11.000	÷ 13.710
÷ 2.000	Opmærksomhed og gaver	÷ 300	÷ 2.000	÷ 2.133
0	Mølleatlas og CD, forbrug af beholdning	÷ 1.000,00	÷ 0	÷ 3.830
0	Kontingentnedsættelser	÷ 1.400,00	÷ 0	0
0	Afrundinger og differencer	÷ 20,40	÷ 0	÷ 38
÷ 52.100	Omkostninger	÷ 280.475,42	÷ 291.600	÷ 145.605
20.000	Annoncer i »Møllen«	21.213,50	29.000	38.255
0	Gaver til »Møllen«	310,00	0	620
÷ 110.000	Trykning og produktion	÷ 109.243,75	÷ 115.000	÷ 108.797
÷ 17.500	Redaktion og udsendelse	÷ 17.036,46	÷ 16.000	÷ 15.840
÷ 5.500	Frinumbre til institutioner m.v.	÷ 5.500,00	÷ 4.500	÷ 4.500
÷ 113.000	Resultat for bladet »Møllen«	÷ 110.156,71	÷ 106.500	÷ 90.262
÷ 5.100	Årets samlede resultat	÷ 19.562,54	700	÷ 104
Formueopgørelse pr. 31.12. 2002				31.12. 2001
	Jyske Bank, 5043 108580-7		22.443,26	13.614
	BG-bank 903 3785		77.018,76	40.392
	Kontant beholdning		1.069,50	286
	Obligationer, 7% Nykredit, nominel værdi		114.642,88	132.939
	Kursværdi for obligationsbeholdningen, kr. 118.859,96			
	Tilgodehavende for annoncer		12.663,50	4.063
	Beholdning af Mølle-CD, 72 stk.		0,00	1.000
	Skyldige udgifter		÷ 17.206,25	0
	Forudbetalt kontingent		0,00	÷ 1.225
	Samlet nettoformue		210.631,65	191.069
	der forklares således:			
	Nettoformue fra forrige år		191.069,11	191.584
	Årets samlede nettoresultat		19.562,54	÷ 104
	Overført til Frk. Dames Fond		0,00	÷ 410
	Nettoformue		210.631,65	191.069

Elstrup, den 30. april 2003
Ernst Linow
formand

Allerød, den 27. april 2003
Hanne Agerbo
kasserer

Revisionspåtegning:

Vi har gennemgået foranstående regnskab for 2002 for Dansk Møllerforening og fundet det i overensstemmelse med foreningens bogføring. Vi finder at regnskabet er opstillet i overensstemmelse med foreningens vedtægter. Vi har konstateret beholdningernes tilstedeværelse og rigtige tilhørsforhold til foreningen.

Vi har bemærket, at der efter regnskabsafslutningen er foretaget ændring i de finansielle aktiver, idet ca. 1/3 af obligationsbeholdningen, kr. 46.444, er realiseret og tilsvarende midler er anvendt til køb af 274 stk. B-aktier i Novo Nordisk.

Odense, den 4. april 2003
Otto Rasmussen
Erantshvej 20
5000 Odense

Helsingør, den 2. april 2003
Ib Sørensen
Solbjergvej 4
3200 Helsingør

Lydum Mølle

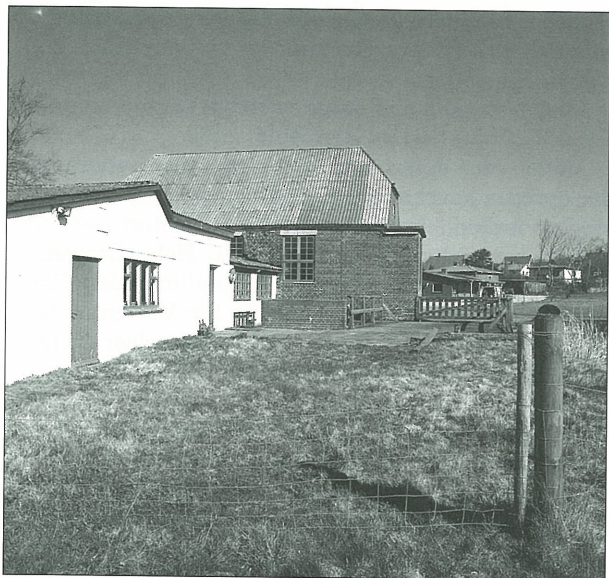
Af Mette Guldberg · Fotos: Brian Kristensen

Da Skov- og Naturstyrelsen i 2000 gennemførte en temagennemgang af i alt 108 vanddrevne elværker fra perioden 1890-1940, valgte man i 2001 i forlængelse af gennemgangen at frede tre af værkerne, nemlig Harte Vandkraftanlæg ved Kolding, Karlsgårdeværket ved Varde og Christiansdal Vandkraftværk ved Haderslev. Mens de to første er anlagt omkring 1920 direkte med det formål at udnytte vandkraften til elektricitetsfremstilling, er Christiansdal et gammelt industrielt anlæg, der kan føre sin historie tilbage til slutningen af 1700-tallet. Imidlertid var langt de fleste vanddrevne elværker meget små værker, indrettet i tidligere kornvandmøller, der havde fået kværnene suppleret med eller erstattet af en dynamo.

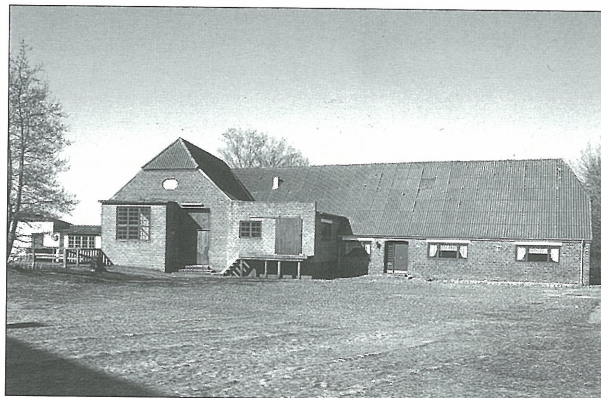
Lydum mølle i den nordlige del af Ribe Amt er en sådan gammel vandmølle med rødder tilbage i 1300-tallet. I begyndelsen af 1900-tallet blev møllen tillige indrettet til at producere strøm, og det har det gjort lige siden. I dag er Lydum mølle et typisk og meget velbevaret eksempel på de talrige vanddrevne elværker, der blev etableret i begyndelsen af 1900-tallet.

Elektricitetsanlægget på Lydum Mølle blev i første omgang anlagt til møllens eget brug, og anlæggets 42 lamper blev brugt til at oplyse mølle, butik, pakhus, stalde og beboelse. Dynamoen blev installeret i den gamle møllebygning, og anlægget blev indviet ved ejeren Thue Hansens ældste datters bryllup den 5. november 1903, hvor der var opstillet et telt i gården. Det fortælles, at der lød et brus af betagelse fra de mange mennesker, hvoraf de fleste for første gang så »det hvide lys«.

I 1917 solgtes møllen og elektricitetsværket med installationsforretningen til Rasmus P. Jakobsen, hvis familie stadig ejer møllen. Rasmus P. Jakobsen foretog en fuldstændig modernisering af stuehuset, hvor næsten alt blev udskiftet. Det eneste, man bevarede, var væggen med brændevinsskabet i den gamle møllestue til minde om dengang, møllegæsterne fik serveret »små sorte«, mens deres korn blev malet. Desuden blev

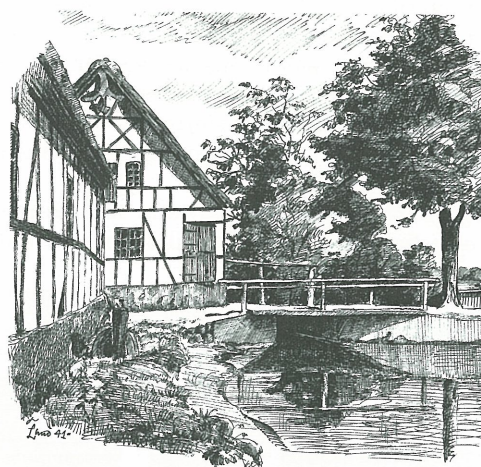
Turbinehus o. 1920 og møllehus o. 1860 set fra syd.

Møllehuset fra o. 1860 og stuehuset fra 1809 set fra øst.

det gamle rygfaldshjul erstattet med en turbine. Efter første verdenskrig udvidedes værkets forsyningsområde, og produktionskapaciteten blev forøget ved indkøb af en glødehovedmotor. Siden kom en dieselmotor til, og igennem årene er både turbiner og motorer fornyet og udskiftet.

I dag består Lydum Mølle af stuehuset fra 1809, møllebygningen fra o. 1860 samt turbinehus og maskinhus fra o. 1920. Møllen maledes stadig korn, efter at elværket var indrettet, og stedet fungerede langt op i tiden som foderstofforretning. Møllen deler gårdsplads med to andre bygninger, der tidligere var henholdsvis ægpakkeri og købmand, og hele anlægget har fungeret som en slags center i byen, hvilket stadig kan fornemmes.

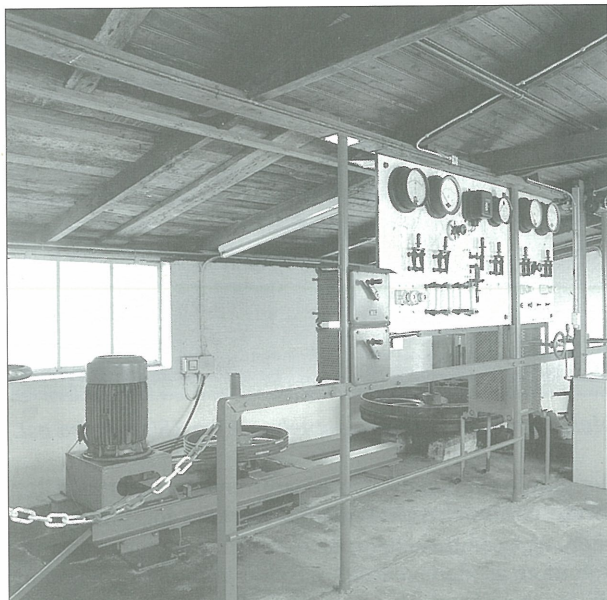
Frøde Lund: Fynske Vandmøller

Sådan skrev Fyns Tidende i 1977: "En af de skønneste bøger om Fyn og tillige en bog af stor historisk værdi. Frøde Lund har systematisk arbejdet på at skildre vandmøllerne siden 1936, og samtlige 325 er kommet med. Alt er holdt i en let hånd, der yder fuld ret til den idyl, der har været ved vandmøllerne. Der fortæller noget om, at det er en mild fynbo, der af interesse og kærlighed til sine omgivelser har cyklet 10.000 kilometer for at få skabt disse billeder, så eftertiden kan nyde stederne. Der er nemlig mange af stederne, der ikke findes mere." At endnu flere af de gamle vandmøller er forsvundet, så der i dag kun er ganske få tilbage, gør det så meget mere begrundet at genoptrykke bogen.

Ny udgave 385 kr. indbundet. Bestil hos boghandler eller

Skib Forlag

5771 Stenstrup · Tlf. 62 26 33 58 · www.skibforlag.dk

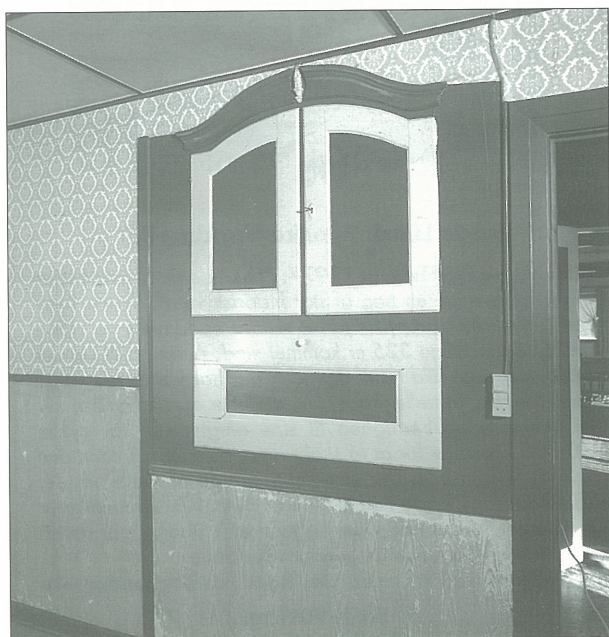

Fordelingstavle i turbinehuset.

Elektricitetsværket på Lydum Mølle har gennem flere generationer været passet af familien Jakobsen, senest af A.I. Jakobsen, der boede i møllens stuehus. Det er også ham, som har lagt navn til den installationsforretning, der stadig drives i tilknytning til Lydum Mølle, og som hans søn Benny Jakobsen i dag driver med hovedadresse i Hemmet.

A.I. Jakobsen døde i 2002, og da det kræver en stadig tilstedeværelse og en ikke helt lille indsats at passe flodemålet i forbindelse med møllen, ser sønnen sig ikke i stand til at opretholde el-produktionen ved møllen, samtidig med at han passer installationsvirksomheden. Selv om han føler et ansvar over for den mølle, som hans familie i så mange år har passet, ser han ingen anden løsning end at sætte møllen til salg og håbe, at en kommende ejer vil passe møllen med lige så stor omhu, som hans far gjorde.

Spørgsmålet er så blot, hvordan man finder en sådan ejer. En optimal løsning ville være at finde en

Skabet i møllestuen, det eneste der blev bevaret i stuehuset ved renoveringen omkring 1917

køber, der havde både lyst og energi til at bo på stedet og drive værket videre. Det ville kræve store investeringer i moderniseringen af turbiner og generatorer samt i forskellige vandtekniske anlæg, men til gengæld kunne man få sit eget lille elværk. En anden mulighed kunne være at lede vandet uden om værket og blot bevare bygningerne, maskinerne og mølledammen. Dermed ville turbinerne blive afskåret fra vandet, og elproduktionen måtte ophøre. Til gengæld ville man komme uden om en række af de vandtekniske problemer bl.a. med passage af fisk.

Lydum Mølle er et værk, som - dels fordi det er meget velholdt og dels fordi det fortæller en ellers ikke belyst del af den tidlige elektrificerings historie - absolut må betegnes som bevaringsværdigt. Imidlertid indebærer ordet »bevaringsværdig« i dag hverken, at en bygning er sikret mod nedrivning, eller at der er økonomi til at vedligeholde den. Betegnelsen rummer primært en opfordring til at tænke kreativt for at finde på nye funktioner, der kan sikre, at en bygning bevares uden store økonomiske omkostninger. Denne opfordring til at tænke kreativt er hermed videregivet til bladets læsere.

Herluf lille Mølle, før - nu og i fremtiden

Restaurering af Herluf lille Mølle bliver formentlig en realitet

*Af Per Gliese på vegne af »Støttegruppen omkring
Herluf lille Mølle«*

Kommer man i dag kørende enten fra Gedser eller Rødby med retning mod Ringsted, og har man passeret Gedesby mølle eller Majbølle mølle på henholdsvis Lolland eller Falster, så passerer man herefter ikke nogen mølle, før man når til Herlufmagle, hvor Herluf lille mølle ligger på den højre side af Næstvedlandevejen.

Herluf lille mølle er opført i 1884 af møllebygger J. P. Hansen, som selv drev møllen indtil 1892, hvor han solgte den til Rasmus Larsen, der var den nuværende ejers farfar.

I dag ejes møllen af Ester og Helge Larsen, som derfor er 3. generation på Herluf lille mølle.

Møllen blev opført som kornmølle, men senere blev der oprettet savskæreri på møllen, og i dag findes der stadig i forlængelse af møllen et middelstort savværk, som passes af den nu 83-årige møller Helge Larsen.

Helge Larsen, som har passet møllen siden 1953, hvor han forpagtede den efter sin far, Valdemar Larsen, fortæller her lidt om de mange hændelser fra livet på møllen i hans og hans fars tid.

”Min far Valdemar Larsens liv var møllen her. Han kom sjældent uden for egnen og landets grænser, dog havde han i sine yngre dage i tiden kort før første verdenskrig, besøgt Slesvig, Dybbøl Mølle og krigergravene, hvilket gjorde et dybt indtryk på ham.

I sin ungdom havde han også arbejdet på Høm vand- og stubmølle ved Ringsted, og han har fortalt mig, at stubmøllen dernede var en stor mølle, med en

Den nuværende ejer Helge Larsen (t.h.) med sine forældre i 1950'erne.

kæmpe kværn. Når den skulle bildes, så kunne der sidde 3 mænd og bilde på en gang på stenen, så det har været noget af et arbejde.

I 1917 fik Herluf Lille mølle etableret en rundsav, som blev drevet ved vindens kraft og senere i 1931 gennemgik møllen en større renovering. Den fik bl.a. jernakselhoved og inderarmen blev omdannet fra sejl til selvsvikker.

Når man som jeg er vokset op med mølleriet, glemmer man aldrig vingernes sus, kværnens sang og møllens andre lyde; men hårdt slid var det også med de tunge kornsække og sommetider også et livsfarligt job. Far var tit på møllen om natten, når det blæste, for så skulle møllen køre; mor sad så og syede og broderede og lavede kaffe, så far kunne få lidt at varme sig på i de kolde vinternætter.

En af fars værste oplevelser var hin forfærdelige januarnat i 1932, da far vækkede farfar, min bror og mig for at fortælle om den katastrofe, der lige var sket.

Han tænkte mere på sin ødelagte mølle end på, at han selv havde været i overhængende livsfare og kun ved et mirakel havde reddet livet. Efter at han havde været oppe i møllehatten for at overskue situationen i dette uvejr, var han gået ud på omgangen, og han stod under vingefanget, da de flere tons tunge vinger, aksel, krøjeværk og hele hatten blev løftet af stormen og passerede lige forbi ham, mens han trykkede sig op ad mølleskroget. Der var kun det bræt tilbage på omgangen, som han stod på, og mirakuløst slap han kun med få småskrammer.

Det var et stort tab, da møllen ikke var stormforsikret, den blev dog genrejst med selvkrøjer og selvsvikker igen, og vingerne drejede igen frem til 1955, hvor vi gik over til eldrift.

Sammen med min hustru Esther købte jeg i 1965 det hele, og vi drev nu landbruget samt savværket, som var udvidet en del bl.a. med den store elektriske sav som sidder på den sydlige side af møllen i dag.

Møllen står jo i dag uden vinger, men min bror og jeg selv har sørget for at holde møllen tæt på tag og fag, så der ikke er sket de store skader på den, og jeg har da også selv gået med tanken om at den en dag kunne blive sat i stand, så kunne jeg køre med den for turister og andre interesserede ved forskellige lejligheder, der er jo som før nævnt ikke mange fungerende møller herfra, og så før vi når til Gedesby eller Majbølle.

Herluf Lille mølle set fra luften 1954.

Anna Marie Lebech-Sørensen

Vindmøller og vandmøller i Danmark

Bogens 45 afsnit omhandler nogle af de mest interessante møller samt omtaler de møller, der ligger i nærheden eller er beslægtede.

Møllerne er valgt ud fra tekniske, historiske - herunder personalthistoriske - samt bygnings- og landskabsmæssige kriterier. Møllerne - og deres landskab - er grundigt beskrevet, således at et besøg på stedet vil være en rejse værd.

Møllerne beskrives og illustreres med farvefotos, vandmøller med overfalds- brysfalds- underfaldshjul - eller stubmøller, hollandske møller o.s.v. og de forskellige former for udnyttelse af energien til kornmølle, hammermølle, papirmølle eller valkemølle.

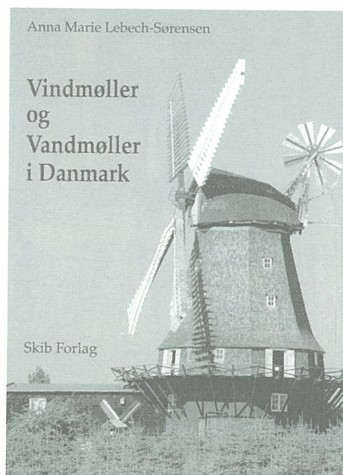
Forord ved HKH Prins Henrik.

Bogen er på 240 sider illustreret med mange farvefotos og indbundet.

Den koster 298 kr hos boghandleren eller direkte fra

Skib Forlag, 5771 Stenstrup

Tlf. 62 26 33 58 · www.skibforlag.dk

Herluf lille mølle med savværket i forgrunden.

Trods min høje alder, så er mit helbred trods alt godt, i hvert fald efter omstændighederne, og nu har vi fået stampet en lille gruppe mølleinteresserede mennesker på ca. 12 stykker op af jorden og sammen med dem holdt et orienterende møde og er nu nået så langt, at vi holder åbent hus på møllen d. 26. april 2003. Møllen er blevet fejlet og der er ryddet en del op, så nu håber vi, at der kommer en masse og ser møllen og derved får interesse i at støtte op omkring det møllelaug, som vi forhåbentlig får dannet den 30. april, hvor støttegruppen indkalder til stiftende generalforsamling i Herlufmagle.

Der er også både fra møllebygger John Jensens side, som har besøgt møllen og erklæret den yderst bevaringsværdig, samt fra Bygningsforbedringsudvalget og borgmesteren i Suså Kommune, Poul Erik Sørensen kommet en flot anbefaling, hvori man bl.a. siger: - Herluf lille mølle er absolut bevaringsværdig, og efter en restaurering vil møllen fremstå som et godt eksempel på vor bygningsmæssige kulturarv. Desuden betyder beliggenheden ved Næstvedvej, at møllens synlighed er stor, hvorfor mange mennesker potentielt kan få glæde af denne kulturarv -!

På nuværende tidspunkt er der lagt ansøgninger hos enkelte fonde og udregnet tilbud på istandsættelsens første etape, så går det som det skal, så kan vi tilføje endnu en fungerende mølle på det sjællandske landkort indenfor få år.

Helge Larsen og Per Gliese ved arbejdet med at rydde op i møllen.

Bymøllen - Rudkøbings hjertebarn

Af Vagn Lundbye

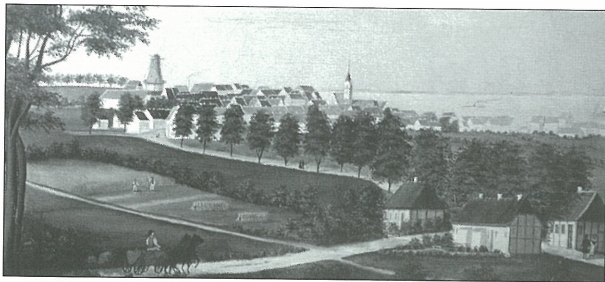
Hvor mange møllevenner har ikke stået i den situation, at man gerne ville redde den lokale mølle fra forfald, men ikke rigtig kunne finde udvej – især for den nødvendige økonomi. Formanden for Rudkøbing Bymøllens »mølleudvalg«, fortæller her om, hvordan Rudkøbing Mølle, hvis restaurering nu efter nogen tids stilstand er i fuld gang, blev reddet.

Færdigrestaureringen af den gamle bymølle på møllebakken i det sydlige Rudkøbing er gået i gang, og mens tømrer og murer just nu er i færd med at hæve møllen 8 centimeter i den ene side, hvor den antagelig er blevet tynget ned af krojen, der blev opsat under den foregående restaurering midt i 1970'erne, kan der være god grund til både at glæde og undre sig over, at det gamle vartegn over Rudkøbing stadig står på den gamle fæstningsvold fra svenskekrigene i det 17. århundrede.

Det er ikke alting, vi ved om den hollandske mølle, der næsten kan ses overalt i Rudkøbing. Vi ved, at den første stubmølle antagelig blev bygget på stedet i 1583. Men hvad der blev tilbage efter den brand, som ødelagde den første hollandske mølle, der blev bygget i slutningen af i 1700-tallet, ved vi lige så lidt, som vi kender årsagen til branden. Den enestående møllebygger, John Jensen, der sammen med arkitekt Jesper Herbert Nielsen fra Vordingborg står for færdigrestaureringen i år, har i den forbindelse gjort nogle overraskende iagttagelser. Tilsyneladende er den nuværende bymølle ikke bygget i Rudkøbing, men i sine hoveddele sejlet hertil fra Holland i årene efter branden i 1817. Det vil sige, at den er samlet på møllebakken oven på ruinen af møllen, der brændte ned. Meget tyder med andre ord på, at den mølle, der blev rejst i 1820, er en mølle, der har stået i Holland og måske været anvendt til et helt andet formål end det, møllen fik som opgave at udføre i Rudkøbing. Det vil sige, indtil den standsede sin virksomhed i 1957, da den sidste bymølle, Carl Henriksen, der kom til i 1919, solgte møllen. I øvrigt til den selvejende institution, der lige siden har ejet og taget sig af bymøllen.

Det vil være synd at sige, at købet gik gnidningsløst, eller at interessen i 1950 for at bevare bymøllen var stor i byen.

Allerede i 1949 blev der nedsat et udvalg bestående af tandlægen og byskriveren Christian Kiilsgaard, landsretssagfører Erik Hinrichsen og redaktør Herman Borgstrup, da bymøllens ejer, Carl Henriksen, ville nedtage møllevingerne på grund af deres dårlige stand. På det tidspunkt havde han også taget bl.a. vindrosen ned og malede m.a.o. kun mel ved hjælp af en motor, han havde købt på Frichs fabrik i Århus. Udvalget ville gerne skaffe det beløb, der skulle til for at reparere vingerne, men da mølleren gerne ville sælge møllen for 20.000 kroner (og møllehuset med grund for 65.000 kr.) ville han ikke tage mod noget støttebeløb, da han så mente »at han så ville være hæmmet i sin bevægelsesfrihed med hensyn til salg af møllen«. Da der det næste år ikke skete noget i sagen,

Bymøllen 1865 knejsende på sin bastion højt over byen. (Efter foto i Rudkøbing Byhistoriske Arkiv).

indkaldte tremandsudvalget den 13. juni 1950 til et borgermøde om, hvordan man kunne sikre møllen for byen. I sin velkomsttale betegnede Herman Borgstrup bymøllen som »Rudkøbings hjertebarn«. Gennem århundreder har den stået på sin fremskudte bastion som byens vartegn og lyst over landet, fortsatte han, og fortalte hvordan den store bygning med vingerne var det sidste som udvandrede langelændere sagde farvel til, når de drog bort fra øen. Og det første, der hilste dem hjertelig velkommen, når de vendte tilbage til Langeland.

Bymøllen var det langelandske hjemstavnsbillede, og når nu møllen var ved at forfalde, og bymølleren ikke havde råd til at restaurere den, hvad skulle så langelænderne gøre for at bevare deres vartegn.

Det var kort og godt meningen med mødet i 1950 at indkalde gode forslag til bymøllens bevarelse.

Der kom adskillige, der dog alle syntes, at bymølleren forlangte for meget for sin gamle bymølle, hvortil unægtelig ville komme udgifter til vindrose og vinger m.v., udgifter, ingen troede på kunne dækkes af salg af Henriksens motor, udleje af lagerplads og garagerne i sidehuset eller indtægterne fra en café.

Det var tandlæge Christian Kiilsgaard, der fremkom med forslaget om en restaurant på Bymøllen: »Fra mølleomgangen er der en pragtfuld udsigt, næppe smukkere noget sted på øen. Der er et herligt panorama ud over haverne og byen med de røde tage, ja, helt over til naboerne. Det eneste rigtige ville være at lave en sommerrestaurant heroppe. Det ville blive nemt at slå »Restaurant Bymøllen« fast i folks bevidsthed. Sagde han.

Også direktør Helmer Fogesgaard fandt, at det eneste rigtige var, at indrette en sommerrestaurant i Bymøllen. Men mølleren skulle slå salgsprisen ned, ligesom han mente, at det offentlige havde en forpligtelse til at træde til. Eller som Fogedgaard udtrykte det: »Kommunen måtte betale det halve på betingelse af, at borgerne betalte det andet halve«.

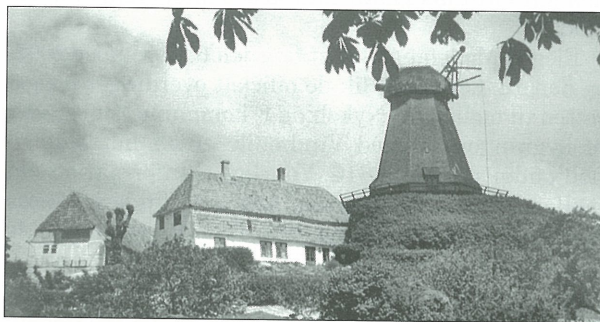
Det mente borgmester Arne Rasmussen ikke, at kommunen skulle. Han var ikke i tvivl om, at byen ville miste en stor del af sin skønhed, hvis bymøllen forsvandt, men udgifterne var kort og godt alt for store for kommunen. Det samme mente i øvrigt en række almindelige borgere, som undrede sig over at et lille udvalg kunne lægge så stor en økonomisk byrde på deres egen kommune.

På mødet den 14. juni kom der også andre forslag på bordet, bl.a. at indrette stuehuset og sidebygning til et vandrerhjem eller oprette et museum for Kiilsgaards samling af bondemøbler i møllebygningen.

Hadde der i 1950 været den mæcen, som Helmer Fogedgaard efterlyste på mødet, er der næppe tvivl om, at bymøllen var blevet til enten restaurant, museum eller lignende. Det var der imidlertid ikke, og Borgstrup sluttede derfor borgermødet med ønsket om, at der i årene frem over måtte »findes en farbar vej til klaring af spørgsmålet«.

At den farbare vej syv år senere viste sig som en virkeliggørelse af de ord om den tilrejsende, som Borgstrup indledte mødet med i 1950, er bemærkelsesværdig.

Fortættets side 55

En vingeløs bymølle, var det syn, der mødte den hjemvendte dansk-amerikaner Emilius Jørgensen i 1956 (originalfoto: Rudkøbing Byhistoriske Arkiv).

Grubbe Mølle

PRESENNING FABRIK OG SEJLMAGERI
SKRIFT PÅ PRESENNINGER
EGET SKILTEVÆRKSTED

a.g. poulsens eftf. I/S

GRØNTTORVET 290 · 2500 VALBY
TLF. 3630 0290 · FAX 3630 3010

Vi har 25 års erfaring i sejlmageri og har blandt andet leveret over 60 sejle til følgende møller:

Fuglevad · Grubbe Mølle · Holbæk Stubmølle · Karlstrup Stubmølle · Kolby Kås · Lindau, Tyskland · Lumsås · Maderup · Nr. Jernløse · Peine, Tyskland · Sillerup · Trente Mølle · Vennebjerg Øster Klit Stokmølle · Pibe Stubmølle m. fl.

Mølledag 2003

Velkommen til nye møllelaug

Valdemarsdag den 15. juni afholdes for 9. gang Dansk Mølledag. Desværre er der i år enkelte møller, som før har deltaget, men som har valgt ikke at deltage i år.

Således er Højer Mølle- og Marksmuseum ikke længere med, idet Mølledagen falder sammen med et tilbagevendende lokalt skulptursymposium, hvorfor Højer Byråd har bedt museet flytte Mølledagen. Nu kan man jo ikke sådan flytte Mølledagen alene a.h.t. Højer Kommune, men Højer Mølle laver så sit eget arrangement først i juni.

Desværre er det især museerne, der melder fra. Det gælder også Odder museum og deres dampmølle, og Den fynske Landsby med Maderup Vindmølle og Davinde Vandmølle. Begge møller er i så dårlig stand, at man ikke føler trang til at sætte særlig fokus på dem.

Heldigvis kommer der dog også nye til, som ikke tidligere har deltaget. Vi siger således »Velkommen!» til de to nystiftede møllelaug: Ejegod Møllelaug og Herlufille Møllelaug.

Om Herlufille møllelaug, der blev stiftet for en lille måneds tid siden, og deres bestræbelser for sammen med ejeren Helge Larsen at bevare møllen og gengive den sin fordums glans, kan læses andetsteds i dette blad.

Ejegod Møllelaug blev stiftet den 6. november 2002, og den 18. december fik de officielt overdraget brugsretten til møllen fra Nykøbing F. kommune, som er ejer af bygningen. Ejegod Vindmølle er en flot gallerihollænder opført i 1816. Yderligere information om møllen og gruppen bag den kan man finde på deres hjemmeside: www.ejegodmoelle.dk. Vi ønsker begge de nye møllelaug »god vind«.

Det samme skal lyde til de nye møllelaug ved Egebjerg Mølle på Fyn og Skovsgaard Mølle på Langeland.

Sidstnævnte mølle, der ejes af Danmarks Naturfredningsforening, har tidligere deltaget i mølledagen, men også de har nu fået samlet et møllelaug, der bakker op om arbejdet med at få Skovsgaard mølle restaureret og bevaret – et projekt, som allerede er så langt, at der er valgt håndværkere til at udføre en del opgaver.

Mølledagen bruges til genindvielser

Vi vil også gerne sige »Velkommen tilbage« til Skamstrup Møllelaug, der siden Skamstrup Mølle brændte ned under december-stormen i 1999 har knoklet for at stille en ny mølle på benene. Lige nu går de og bider negle i spænding over, om møllen nu bliver færdig til indvielse på selve mølledagen. Vi håber de når det – og skulle det ikke blive tilfældet, ja – så er der jo anledning til to fester!

En særlig festlig Mølledag må også forventes på Agersø Mølle, hvor møllen genindvies efter en omfattende restaurering. Hermed er en milepæl nået – såvel for folkene på Agersø som for Danske Møllers Venner.

De nye møller er også med

Ny på listen er også Poul la Cour museet og forsøgsmøllen i Askov, som bestemt er et besøg værd. Vindkraftshistorisk Selskab er »ikke hjemme« på mølledagen, forstået på den måde, at de aktiviteter, der plejer at være i Smedenens hus i Lem, er flyttet til Hjerl Hede Frilandsmuseum, hvor foreningen viser udstillingen »Vinden som vestjysk energikilde«. Ligesom Elmuseet i Tange, er det de nyere energiproducerende møller, der er fokus på de to førnævnte steder.

Nogen bruger mølledagen til at fejre fødselsdag andre fejrer Valdemar

Melby Mølle fejrer på mølledagen, at møllen nu runder de 125 år og Nr. Jernløse kan fejre 150 år!

Havnø Mølle i Himmerland har rundet de 160 år siden sidste mølledag. Det skete uden festivitas i efteråret, men mon ikke det alligevel vil blive markeret på den årlige mølle-fest-dag.

Mølledagen falder i år på den 15. juni, der jo også er Valdemars Dag. Det er den dag, vi fejrer vort flag og mindes Kong Valdemar 2. (Sejr), der i 1219 var på korstog til Estland. Ved det berømte slag ved Lyndanis, sikrede Danmark sig efter sagnet ved mirakler besiddelser i Estland. Ærkebiskoppen Anders Sunesen knælede og bad med hænderne rakt mod himlen for sit folks sejr. Når han blev træt og lod hænderne synke fik fjenden fremgang, men når han igen rakte hænderne op, var krigslykken med de danske. Midt under slaget dalede en rød fane med et hvidt kors ned fra himlen; idet en røst forkyndte, at når denne fane blev holdt højt, ville danskerne sejre. Sådan fik vi vort flag – Dannebrog.

I Askov fejres det i år ved at Poul la Cour Museet på selve mølledagen holder flagindvielse.

Mølledagsudvalget ønsker alle deltagende møller en rigtig dejlig dag med lige tilpas vand og vind!

Mølledagsplakaten 2003

Sidste år satte Mølledagsudvalget rødvin på spil, som præmie for det bedste forslag til plakat for mølledagen 2003. Lidt skuffende kom der kun to forslag, disse var til gengæld begge gode.

Heidi Lærke Sørensen, Svenstrup vinder 1. præmien for en plakat med mange møllesymboler. Desværre kan vi ikke præsentere plakaten i dette blad, idet der første skal ske nogle tilretninger, før den er helt klar til trykning. Plakaterne vil selvfølgelig ligesom sidste år blive sendt ud til de deltagende møller til opsætning i lokalområderne.

Mølledage i udlandet

Holland	10. maj 2003
Schweiz	31. maj 2003
Tyskland	9. juni 2003
Skåne	6. juli 2003

JYLLAND

1. **Aurion Vindmølle** - Åben 10-16
Guldagervej 525,
Guldager v. Hjørring
Tlf. 98 96 34 44.
Hjemmeside: www.aurion.dk
E-mail: info@aurion.dk
3. **Bjerre Vindmølle** - åben 10-16
Stenderupvej 15
Stenderup v. Horsens
Tlf. 75 68 15 87
4. **Borbjerg Vandmølle** - åben 8-23
Borbjergvej
Borbjerg v. Holstebro
Tlf.: 97 46 10 10
E-mail: info@borbjergmill.dk
Hjemmeside: www.borbjergmill.dk
5. **Brundby Stubmølle** - åben 10-12 og 14-17
Brundbyvej 23A
Samsø
Tlf. 86 59 11 20
Hjemmeside: <http://brundby-stubmolle.hvor.dk>
E-mail: imvoer@mail.tele.dk
6. **Bundsbæk Mølle** - åben 13-16
Bundsbækvej 27
Dejbjerg v. Skjern
Tlf. 97 36 23 43
E-mail: museum@skjern-egvad-museum.dk
Hjemmeside: www.skjern-egvad-museum.dk
7. **Bælum Vindmølle** - åben 12-17
Skolevej
Bælum
Tlf. 98 33 74 76 / 26 12 07 22
E-mail: kvic@private.dk
8. **Børkop Vandmølle** - åben 10-17
Vandmøllevej 1
Børkop
Tlf. 75 86 64 68 / 75 86 63 29
Hjemmeside: www.borkopmolle.dk
9. **Damgaard Vindmølle** - åben 11-16
Foldingbrovej 6
Rødekro
Tlf.: 74 66 41 80
10. **Dansk Vindkraftshistorisk Samling**
Åbner udstillingen »Vinden som vestjysk energikilde«
på Hjerl Hedes Frilandsmuseum – se nr. 20!
Hjemmeside: www.vindhistorie.dk
E-mail: info@vindhistorie.dk
11. **Dorf Vand- og Vindmølle** - åben 13-17
Storskovvej 39
Dorf v. Dronninglund
Tlf. 98 84 31 05 - 98 86 12 14
12. **Dybbøl Mølle** - åben 10-17
Dybbøl Banke 7
Sønderborg
Tlf. 74 48 69 91
13. **Elstrup Vindmølle** – åben 9-18
Fynshavvej 12
Nordborg
Tlf. 74 45 89 89
Hjemmeside:
www.nordborg.dk/Det_sker/Museer/Elstrup.htm
E-mail: linow@post7.tele.dk
14. **Gammelby Mølle** – åben 11-17
Gammelby Møllevej 62,
Gammelby ved Fredericia
Tlf. 75 56 00 01
Hjemmeside: www.gammelby-moelle.dk
E-mail: gammelby@gaardbutikker.com
15. **Gl. Rye Mølle** - åben 10-17
Møllestien 5, Gl. Rye
Tlf. 86 89 86 75
17. **Gylling Mølle** - åben 11-15
Gylling Østergade
Gylling v. Odder
Tlf. 86 55 11 59 / 86 54 11 33
Hjemmeside
<http://gylling-molle.hvor.dk> og <http://gyllingnettet.dk>
E-mail: mogens.rasmussen@odder.dk
18. **Havnbjerg Mølle** - åben 10-15
Tingstedvej
Havnbjerg v. Nordborg
Tlf. 74 88 35 94
Hjemmeside: www.danfoss.com
E-mail: mc.fond@danfoss.com
19. **Havnø Mølle** - åben 10-16
Havnøvej 40
Havnø øst for Hadsund
Tlf. 98 57 43 88 / 98 57 27 42
Hjemmeside: www.hadsund-museum.dk
E-mail: hem@mail.tele.dk
20. **Hjerl Hedes Frilandsmuseum** - åben 10 -17
Hjerl Hedevej 14
Vinderup
Tlf. 97 44 80 60
Hjemmeside: www.hjerlhede.dk
E-mail: frilandsmuseum@hjerlhede.dk
22. **Jels Vindmølle** - åben 13-16
Møllegade 5
Jels v. Rødding
Tlf. 74 55 23 03
23. **Klostermøllen / Vestervig Vindmølle** - åben 13-16
Kloster Møllevej 73
Vestervig, Thy
Tlf. 20 43 13 89
24. **Kolby Vindmølle** - åben 10-16
Kåsenvejen 16
Mellem Kolby og Kolby Kås, Samsø
Tlf. 86 59 16 82
Hjemmeside: <http://kolby-molle.hvor.dk>
E-mail: john@lokalrevisor.dk
25. **Kragsskov Vindmølle** - åben 11-16
Skagen By- og Egnsmuseum
P.K. Nielsens Vej 8-10
Skagen
Tlf. 98 44 47 60
E-mail: info@skaben-bymus.dk
Hjemmeside: www.skagen-bymus.dk
26. **Lyshøj Mølle** - åben 9-18, rundvisning kl. 10.30
Lyshøj Møllevej 16
Havndal v. Hadsund
Tlf. 86 47 00 34
E-mail: lisbeth.carl@get2net.dk
28. **Moesgård Skovmølle** - åben 12-17
Skovmøllevej 51
Højbjerg
Tlf. 89 42 45 63 / 21 74 19 71
E-mail: moesth@hum.au.dk
29. **Poul la Cour Museet, poul la Cours** åben 10-16
Møllevej 21,
Askov ved Vejen
Tlf. 75 36 10 36 / 21 29 35 62
Hjemmeside: www.poullacour.dk
E-mail: plc@poullacour.dk
30. **Riisagermøllen, Gedsermøllen og Gudenaacentralen** - åben 10-17
Elmuseet
Bjerringbrovej 44
Tange v. Bjerringbro
Tlf. 86 68 45 55
Hjemmeside: www.elmus.dk
E-mail: jt@elmus.dk
31. **Sillerup Vindmølle** - åben 10-17
Sillerup Møllevej 35, Sillerup v. Haderslev
Tlf. 74 57 92 69
E-mail: klausa@worldonline.dk
Hjemmeside: www.sillerupmoelle.dk

- 32. Skjern Vindmølle** - åben 11-16
Langagervej 25
Skjern
Tlf. 97 35 29 73/ 97 36 23 43
Hjemmeside: www.skjern-egvad-museum.dk
E-mail: museum@skjern-egvad-museum.dk
- 34. Sønderho Mølle** - åben 14-16
Landevejen
Sønderho, Fanø
Tlf. 75 16 44 29
E-mail: fgsvibekeschoett@post.tele.dk
- 35. Uldum Mølle** - åben 10-16
Skolegade 25
Uldum
Tlf. 75 67 94 84
Hjemmeside: www.uldummolle.dk
E-mail: post@uldummolle.dk
- 36. Ulsted Vindmølle** - åben 14-16
Houvej
Ulsted v. Hals
Tlf. 98 75 03 06
Hjemmeside: www.hals.dk/museumsforeningen
E-mail: museum@halskom.dk
- 37. Vejle Vindmølle** - åben 11-17
Søndermarksvej 1
Vejle
Tlf.: 75 82 43 22
E-mail: swa@vejlekom.dk
- 38. Vennebjerg Vindmølle** - åben 13-17
Skallerupvej 810
Lønstrup
Tlf. 98 96 03 50
E-mail: bysc@hjoerringkom.dk
- 39. Vibæk Mølle** - åben 11-16
Vibæk Mølle 3
Vibæk, Sydals
Tlf. 73 11 50 00 / 74 40 51 94
E-mail: bent.kristensen@sydals.dk
- 40. Vodskov Mølle** - åben 11-16
Møllebyggervej 4
Vodskov
Tlf. 98 29 43 48
- 41. Østerklit Stokmølle** - åben 14-17
Østerklit i Tversted Klitplantage
Tlf. 98 93 10 02/ 21 61 83 30
- 42. Øster Sundby Vindmølle** - åben 11-16
Forårsvej 57
Øster Sundby
Tlf. 98 15 70 37 / 99 31 41 78
E-mail: sis-kultur@aalborg.dk
Hjemmeside: www.oesb.dk
- 43. Aa Vandmølle** - åben 10-16
Remmerstrandvej 188
Gudum v. Struer
Tlf. 97 86 32 84

FYN OG OMLIGGENDE ØER

- 101. Bagenbjerg Mølle** - åben 10-17
Løkkebyvej 3, Tullebølle
Langeland
Tlf. 62 50 21 31
- 102. Dyrehavemøllen** - åben 9-18
Dyrehavevej 84
Nyborg
Tlf. 65 31 00 11
Hjemmeside: <http://home7.init.tele.dk/bnp>
- 104. Grubbe Vand- og Vindmølle** - åben 11-16
Grubbe Møllegade 2
Fåborg
Tlf. 62 61 91 08
E-mail: grubbe_moelle@mail.tele.dk

- 105. Holme Vandmølle** - åben 10 - ?
Nr. Næråvej 81
Nr. Næraa, Otterup
Tlf. 64 86 10 60
- 106. Kaleko Vandmølle** - åben 10.30-16.30
Prices Havevej
Fåborg
Tlf. 62 61 33 38
Hjemmeside: www.fkm.nu
- 107. Lille Mølle** - åben 10-15
Lillemøllevvej 14, Refsvindinge
Ørbæk
Tlf. 44 48 23 09/21 70 07 89
Hjemmeside: www.lillemoelle.dk
E-mail: post@lillemoelle.dk
- 108. Lumby Mølle** - åben 10-17
Slettensvej 294
Lumby v. Odense
- 109. Egebjerg Mølle** - åben 13-17
Alpevej 34
Egebjerg ved Stenstrup, nordvest for Svendborg
Tlf. 62 26 22 91
Hjemmeside: www.kirkebyfyn.dk
E-mail: moellen@KikebyFyn.dk
- 111. Rødkilde Vandmølle** - åben 13-17
Rødkilde
V. Skerninge
Tlf. 62 24 10 05
E-mail: pakr@roedkilde.dk
- 112. Skovsgaard Mølle** - åben 10-18
Påvej 1
Hennetved ved Lindelse på Sydlangeland
Tlf. 62 57 26 66
E-mail: mkp@dn.dk
- 115. Tranekær Slotsmølle** - åben 13-17
Tranekær- Nordlangeland
Tlf. 63 51 10 10
Hjemmeside: www.rudkom.dk/museum
E-mail: langelandsmuseum@rudkom.dk
- 116. Vejstrup Vandmølle** - åben 10-16
Vejstrup v. Svendborg
Tlf. 62 28 18 51
E-mail: vandmolle@dlgnet.dk
- 120. Øxnebjerg Vindmølle** - åben 10-16
Odensevej 119A, Øxnebjerg ved Assens
Tlf.: 64 71 21 12
- 122. Åstrup Vindmølle** - åben 10-17.30
Svendborgvej 303
Fåborg
Tlf. 62 61 68 88
- 123. Ulbølle Mølle** - åben 11-15
Møllevvej 3B, Ulbølle
V. Skerninge
Tlf. 62 24 32 18
E-mail: hovgaarden-langemarken@mail.tele.dk
- 124. Uggerslev Mølle** - åben 10-17
Petersmindevej 12, Uggerslev ved Otterup
Tlf. 64 85 13 45 / 40 11 59 11

SJÆLLAND

- 201. Agersø Mølle** - åben 12-16
Agersø Møllevvej 14
Agersø Stigsnaes v. Skælskør
Tlf. 58 19 81 03
Hjemmeside: www.agersoe-moelle.dk
- 202. Herlufille Mølle** - åben 10-14
Næstvedvej 68
Herlufmagle
Tlf. 55 50 10 54
E-mail: gliese@c.dk

203. Brøndbyvester Mølle - åben 10-13
Gammel kirkevej 37
Brøndbyvester
Tlf. 36 47 29 44

204. Esrum Vandmølle - åben 11-15
Klostergade 12, v. Esrum Sø
Tlf. 48 39 00 26
Hjemmeside: www.esrum.dk
E-mail: esrum@esrum.dk

205. Frilandsmuseets møller - åben 11-16
Kongevejen 100
Lyngby
Tlf. 33 47 38 54
Hjemmeside: www.natmus.dk
E-mail: boum.pyndiah@natmus.dk

206. Hammermøllen - åben 13-17
Bøssemagergade 21
Hellebæk v. Helsingør
Tlf. 49 70 88 67
Hjemmeside: www.hamtermollen.dk
E-mail: hammermollen@vip.cybercity.dk

207. Højsager Vindmølle - åben 10-14
Højsagervej 6
Fredensborg
Tlf. 49 19 16 56
E-mail: bent.skov.larsen@post.tele.dk

208. Hørsholm Mølle - åben 10-16
Ved Møllen 8
Hørsholm
Tlf. 45 76 55 08 / 47 92 46 40
E-mail: bargsteen@c.dk

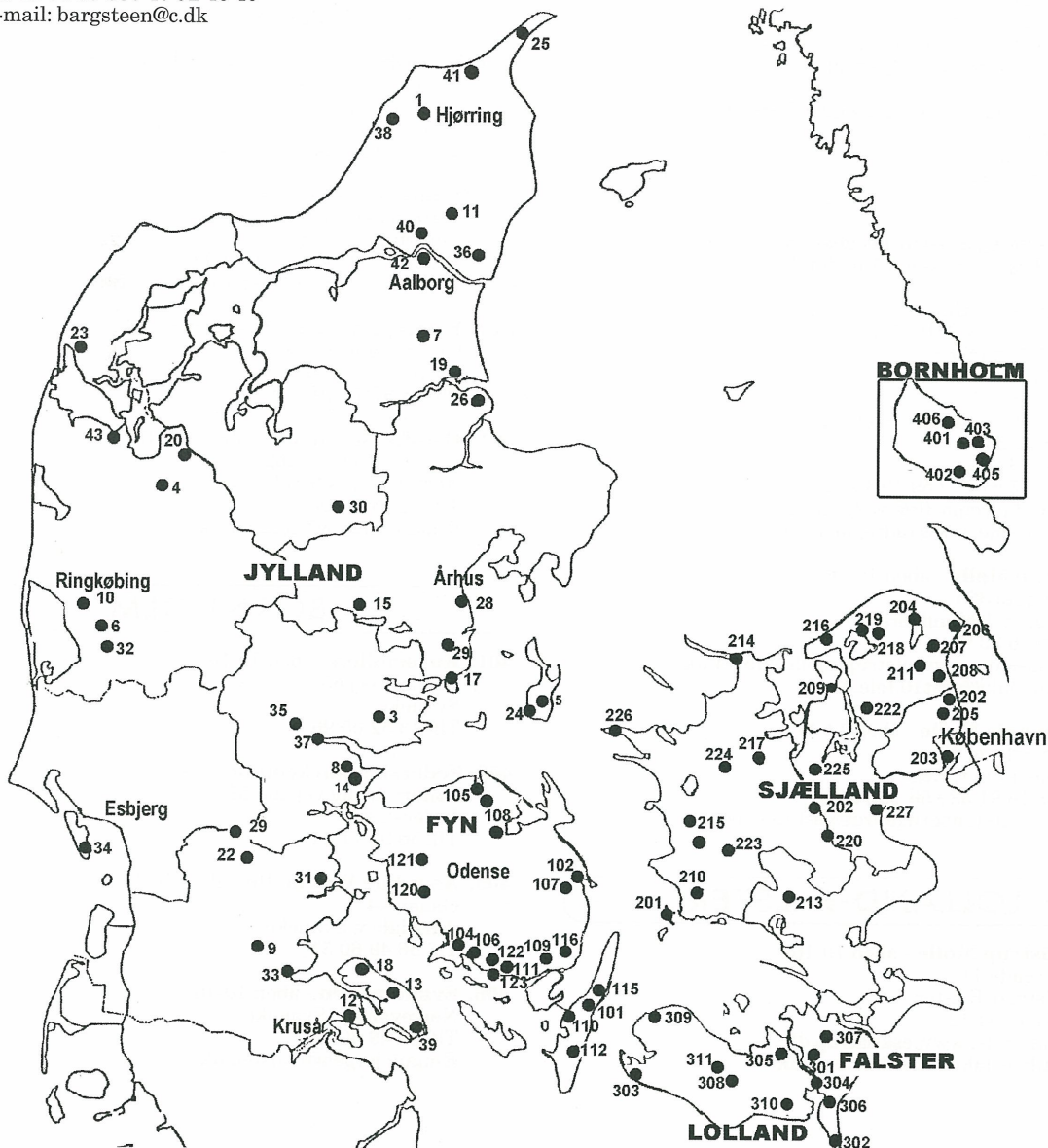
209. Jægerspris Mølle - åben 13-16
Møllevej 50
Jægerspris v. Frederikssund
Tlf. 47 56 70 32 (spørg efter Danny Kehler)

210. Kanehøj Mølle - åben 10-16
Kanehøj Møllevej 53
Skælskør
Tlf. 58 19 57 63
Hjemmeside: www.binderupsys.dk/kanehoj
E-mail: stig.hansen@skolekom.dk

211. Karlebo Vindmølle - åben 10-13.30
Kirkeltevej
Karlebo v. Hillerød
Tlf. 45 17 54 27
Hjemmeside: www.karlebo.dk
E-mail: bne@karlebib.dk

214. Lumsås Mølle - åben 10-16
Lumsås Møllevej 6
Lumsås v. Nykøbing Sj.
Tlf. 59 32 16 44 / 59 32 17 28
Hjemmeside: www.lumsaasmoelle.dk
E-mail: lumsaas@teliamail.dk

215. Løve Mølle - åben 10-16
Knudstrupvej 8B
Løve v. Høng
Tlf. 58 86 80 94
E-mail: beck@nielsen.mail.dk
Hjemmeside: www.lionmail/loeve.dk

216. Melby Mølle – åben 10 - 16
Møllevej
Melby v. Frederiksværk
Tlf. 47 92 45 16
E-mail: ankerlundjensen@mail.tele.dk

217. Nr. Jernløse Mølle - åben 11-16
Møllebakken 2
Nr. Jernløse v. Holbæk
Tlf. 59 18 32 43
E-mail: stine.brassel@privat.dk

218. Pibe Stubmølle - åben 10-16
Højbjergvej, Højbjerg v. Helsingør
Tlf. 48 79 47 29
Hjemmeside: www.holbo.dk
E-mail: museum@holbo.dk

219. Ramløse Mølle - åben 10-16
Mølleodden 4
Ramløse v. Helsingør
Tlf. 48 71 25 98
Hjemmeside: www.holbo.dk
E-mail: holbo@mail.dk

220. Ringsted Vindmølle - åben 11-16
Køgevej 37
Ringsted
Tlf. 57 62 69 00
Hjemmeside: http://museum.ringsted.dk/
E-mail: ringstedmuseum@ringsted.dk

222. Skenkelsø Mølle Museum - åben 10-16
Maglehøjvej 42
Ølstykke
Tlf. 47 17 86 00 / 47 17 80 89
Hjemmeside: www.bibliotek.oelstykke.dk/arkmus2.htm
E-mail: arkmus@oelstykke.dk

223. Skovsgaard Mølle og Bageri Museum
- åben 10-16
Fladholtevej 6
Esholte v. Slagelse
Tlf. 57 84 94 14
Hjemmeside:
www.skovsgaardsmoelleogbagerimuseum.dk
E-mail: bagerimuseum@mail.tele.dk

224. Skamstrup Møller – åben 12-15
Skamstrupvej 29B, Mørkøv
Tlf. 59 27 53 29
E-mail: jch@km.dk

225. Tadre Vandmølle - åben 12-17
Tadrevej 23
Tadre v. Tølløse
Tlf. 40 35 61 87 / 59 19 40 01
E-mail: tadremoelle@post.tele.dk
Hjemmeside: www.tadremoelle.dk

226. Ulstrup Mølle - åben 10-16
Røsnæsvej 365
Ulstrup, v. Kalundborg
Tlf. 59 50 93 90
Hjemmeside: www.ulstrup-molle.subnet.dk
E-mail: dakj@post10.tele.dk

227. Ølsemagle Mølle - åben 14-17
Ølsemaglevej 90
Ll. Skensved v. Køge
Tlf. 56 16 91 53 / 56 16 76 22
E-mail: kirstenberngaard@post.tele.dk

LOLLAND-FALSTER

301. Eskilstrup Mølle - åben 10-16
Vestergade 11
Eskilstrup, Falster
Tlf. 54 43 64 12
Hjemmeside: www.eskilstrup.dk
E-mail: hc.lahrmann@dadlnet.dk

302. Gedesby Vindmølle - åben 11-16
Kobbelsøvej 1
Gedesby v. Gedser, Falster
Tlf. 54 17 16 15
Hjemmeside: www.oekomuseum.dk

303. Kappel Stubmølle - åben 10-16
Kappelvej
Kappel v. Nakskov
Tlf. 54 94 80 19
Hjemmeside: www.kappelstubml.dk
E-mail: hvi@km.dk

304. Ejegod Mølle - åben 10-14
Ejegodvej 4, Nykøbing Falster
Tlf. 54 85 77 41 / 20 16 58 78
E-mail: prbo@nyk-f-kom.dk
Hjemmeside: www.ejegodmoelle.dk

305. Majbølle Mølle - åben 10-16
Majbølle Byvej 82
Majbølle v. Guldborg, Lolland
Tlf. 54 77 0732
E-mail: uffe.l.bagvej@post.tele.dk

306. Stouby Stubmølle - åben 10-16
Stoubyvej 19
Væggerløse, Falster
Tlf. 65 91 78 45
E-mail: jens.hvolbaek@skolekom.dk

307. Torkilstrup Stubmølle - åben 10-16
Torkilstrupvej 10a
Nr. Alslev, Falster
Tlf. 54 43 30 97 / 54 46 46 25
E-mail: vsadata@post2.tele.dk

308. Vesterby Stubmølle - åben 10-17
Frilandsmuseet i Maribo
Tlf. 54 78 11 01
Hjemmeside: www.aabne-samlinger.dk/maribo
E-mail: maribo@museum.dk

309. Vindeby Vindmølle - åben 10-16
Marrebæksvej 22
Vindeby, Lolland
Tlf. 54 92 00 66 / 54 93 30 60
Hjemmeside: http://users.cybercity.dk/~vmb2499

310. Kettinge Vindmølle - åben 10-16
Grønnegadevej 1b
Kettinge, Lolland
Tlf. 54 87 44 40

311. Østofte Stubmølle - åben 10-16
Østofte Møllevej 262
Nørreballe, Lolland
Tlf. 54 70 68 25
E-mail: Erskov@get2net.dk

BORNHOLM

401. Kuremøllen - åben 10-16
Svanekevej 65
Svaneke
Tlf. 43 52 05 96

402. Pedersker Kirkemølle - åben 13-16
Søndre Landevej 208 M
Pedersker
Tlf. 56 97 71 84

405. Aarsdale Vindmølle - åben 10-17
Gaden 44
Aarsdale v. Svaneke
Tlf. 56 49 60 51

406. Svanemøllen - åben 10-16
Nørrevang 9, Svaneke
Tlf. 56 49 62 30
E-mail: jorgen@badsted.dk

Fortsat fra side 49

digt. Da rudkøbingenserem Emilius Jørgensen efter at have boet i Los Angeles i 50 år vendte hjem til Rudkøbing i 1956 på et kort besøg, var det første syn, han så, den usle forfatning, som bymøllen stadig stod i. »Der var noget, der manglede«, sagde Emilius Jørgensen siden hen og skænkede da mølleudvalget, der havde købt bymøllen af Carl Henriksen for et rimeligt beløb, et par nye vinger, der ifølge møllebygger Petersen skulle kunne holde i 150 år (det er disse vinger, som i efteråret 2003 atter sættes op på bymøllen).

Gaven fra dansk-amerikaneren satte skub i den indsamling til restaureringen, som bymølleudvalget under direktør Johannes Sylvest iværksatte og som efter lidt betænkelighed blev økonomisk bistået af Rudkøbing Kommune og derefter i rask følge af privatpersoner og firmaer over alt på øen. Hvortil kom bymøller Carl Henriksen, som tog sig af arbejdet med tækning og reparation af svikstillingen. Restaureringen af bymøllen blev i det hele taget gennemført på rekordtid, og det var derfor en overmåde tilfreds direktør Johannes Sylvest, som tirsdag den 25. juni 1957 fra svikstillingen talte til den store skare mennesker med borgmester Svend Nilsson i spidsen, som var mødt frem for at fejre den færdigrestaurerede bymølle. Sylvest takkede først og fremmest møllevingernes giver, den fremmødte Emilus Jørgensen, som var den, der »satte lavinen i gang og senere fik den til at rulle videre«. Også borgmesteren takkede dansk-amerikaneren, og derpå alle langelænderne, som havde støttet bymøllen og på samme måde, som de havde gjort det ved færgetegningen, havde vist, at de selv kunne løse en sag, hvad han kunne oplyse havde vakt beundring i store dele af landet.

Bymøllen var reddet. Den blev hverken til restaurant, museum eller vandrerhjem. Lige siden har den med skiftende bestyrelser fra alle samfundslag været mere end et symbol for Rudkøbing. Med den økonomiske bistand, bymøllen i de seneste år har modtaget fra byrådet, EU, A.P. Møller, Fonden Real Danmark, Skov- og Naturstyrelsen (Kulturarvsstyrelsen) m.v., vil var tegnet komme til at stå mangfoldige år endnu.

Bymøllen forventes færdigrestaureret oktober 2003.

Nu arbejdes der på kraft på den sidste restaurering af den gamle bymølle, der blev genopbygget efter en brand i 1817.

(Foto: Lise Andersen)

Budapest - her stod det moderne europæiske mølleris vugge

Tekst og billeder af Lise Andersen

I begyndelsen af april måned ledsagede »Deres udsendte« sin mand på en tur til Budapest, hvor han skulle studere sporvogne og bytrafik. Da mit hjerte ikke banker helt så voldsomt for sporvogne, som min gemals, havde jeg inden afrejsen hjemmefra kontaktet dels »Malomipari Múzeum« (Mølleindustrimuseet) og dets leder Tibor Sebök, dels formanden for den ungarske afdeling af TIMS (The International Museological Society), György Balázs, der i det daglige er souschef i Etnografisk Museum i Budapest, som også administrerer frilandsmuseet i Szentendre. Alle tre steder blev jeg modtaget med åbne arme, og alle forsøgte at give mig – og dermed »Møllen«s læsere – det bedst mulige indtryk af det ungarske mølleris historie, og de bevaringsbestræbelser man i dag gør sig i dette centraleuropæiske område med gamle, stolte traditioner for hvededyrking og -forædling.

Firmaet Concordias gamle møllebygning, der indeholder mølleindustrimuseet.

Besøg hos lederen af det ungarske TIMS

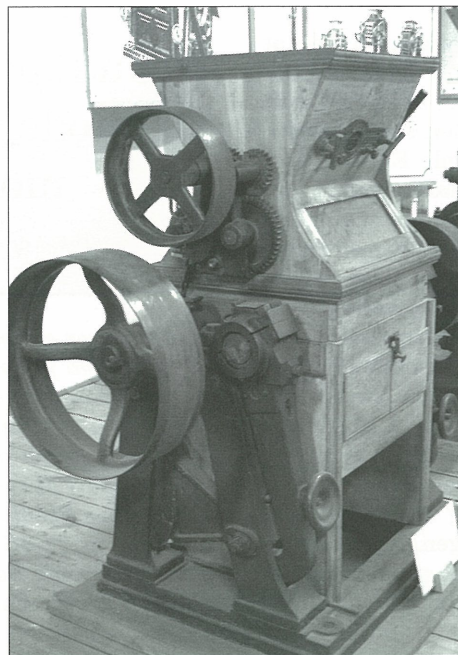
Dagen efter vores ankomst til Budapest gjorde min mand og jeg vores entre på det etnografiske museum. Der var bevæbnede vagter overalt, og vi blev bedt om at aflevere vores tasker i garderoben, før vi blev ledt ad snørklede korridorer ind til hr. Balázs' kontor. Her blev vi forsikret om, at man ikke normalt modtager gæster på denne måde, men at dagen var en særlig dag, idet museet havde besøg af ministerpræsidenten.

Vi blev nu budt en kop kaffe, der efter ungarsk skik serveredes i kopper, der mest af alt minder om fingerbøl. Kaffen var stærk og god, og mens den blev drukket fortalte vores vært, at den ungarske afdeling af TIMS blev stiftet i 1997 i forbindelse med, at der skulle afholdes et TIMS-symposium i Ungarn. Gruppen består i dag af 24 medlemmer, og de afholder enkelte medlemsmøder. De har arrangeret en mølletur til Transsilvanien (Rumænien) og lige nu arbejder György Balázs med færdigredigeringen af en publikation af de indlæg, der blev givet under symposiet.

Gruppen har også deltaget i et EU-projekt under Raphael-programmet. Dette program havde bl.a. til formål at støtte projekter udført i fællesskab mellem EU-medlemsstater og de kommende medlemmer. Sammen med Portugal og Spanien indgik Ungarn i projektet »Mølle og landskab«, hvor man ville gøre møller til en del af turistudbudet i områder, hvor turismen synes at være vejen ud af arbejdsløshed og økonomisk mistrøstighed. Den ungarske del af projektet gik ud på at restaurere vandmøllen Pincés i Solymos. Man fik gennemført en arkæologisk undersøgelse på stedet, en arkitekt fik lavet tegninger til de nødvendige bygningsarbejder, og der blev udarbejdet en plan for den turistmæssige udnyttelse af møllen, men da restaureringen skulle sættes i gang, gik alt i stå. Princippet i disse EU-projekter er, at EU betaler 50%, resten skal finansieres lokalt, i dette tilfælde af ungarske midler. Så længe den ungarske deltagelse bestod i at stille specialister til rådighed, gik det fint, - museumsfolkene fik jo deres løn alligevel - men at finde halvdelen af midlerne til den håndværksmæssige del af projektet - det kunne man ikke. Mens spanierne og portugiserne kunne fuldføre deres del af projektet, sad ungarene tilbage som sorteper. Vi drøftede meget disse EU-programmer, som i de tidligere østlande ikke altid virker efter hensigten, men som regel skaffer flere fordele for de lande, der allerede er »inde i varmen« end for dem, man angiveligt vil »hjælpe«. Det blev ikke sagt direkte, men det lå i luften, at ved deltagelse i sådanne projekter føler de agerende i østlandene af og til, at de blot er inviteret med for at legalisere ekstraordinære tilskud til EU's egne medlemmer.

Vi talte også lidt om mine medbragte eksemplarer af bladet »Møllen«, og Balázs kvitterede ved at vise mig deres blad »Molnárók Lapja«, der nu udgives i 108. årgang. Dette blad er noget mere farvestrålende end vores, og det finansieres udelukkende af annonceindtægter. Annoncører er der nok af, for i Ungarn er der stadig mange firmaer, der producerer udstyr til mølleriet. »Mill-Tech Kft.« producerer forskelligt måleudstyr bl.a. farinografen, der er opfundet af ungaren Jenő Hankoczy i 1930; »Malomtechnika Kft.« reklamerer for plansigter, »Lindab« for ventilator- og transportsystemer o.s.v. Også det hæderkronede tyske firma »Bühler« har en afdeling i Budapest, der reklamerer i bladet.

Efter snakken over kaffen, gik vi en tur i museet og fik også - helt ekstraordinært - lov at se og høre eksempler fra deres enestående samling af Bela Bartoks fonografvalser med folkemusik fra Ungarn, Rumænien m.v. fra forrige århundredes begyndelse.

Ganz-valsestol fra 1876.

afsætning i Europa, såvel som uden for kontinentet.

Det er denne spændende historie, mølleindustrimuseet i Budapest forsøger at formidle. Museet er indrettet i den gamle dampmølle Concordia. Denne mølle var én af en hel stribe af dampmøller, der lå langs Donaus kajer i den sydlige del af byens Pest-side (Soroksári út). I dag udnyttes mange af dampmøllernes bygninger til andre formål. Det gælder også den ene dampmølle, der for nylig er blevet bygningsfredet. Concordia har da også flyttet sin produktion uden for bymidten, men bruger stadig de gamle møllebygninger som lager - og altså siden 1978 også som museum. Ligesom de øvrige budapester-møller, var denne mølle en tid nationaliseret; men er nu igen på private hænder. Før Staten afstod møllen, betingede man sig, at de nye ejere også fremover skulle lægge lokaler til møllerimuseets udstillinger.

I udstillingen kan man se, hvordan formalingsprocessen har udviklet sig gennem tiden. Her er modeller og dele af forskellige typer af vandmøller, vindmøller (i Ungarn gerne hollandske møller) trædemøller, hestemøller og en model af en af de utallige skibsmøller, der har ligget på Donau.

Mest imponerende er nok museets samling af male-redskaber - lige fra skubbekværnen, over den romerske malesten udgravet ved den romerske bebyggelse

Acuincum nord for Budapest, til den roterende stenkvarn, vi alle kender, og til forskellige udformninger af valsestole.

De fleste møllere har hørt om Ramellis tegning af en valsestol fra 1588 - men hvem herhjemme har hørt om Verancsics Faustus, der levede i Ungarn ca. 1551-1617, og hvis omhyggelige beskrivelse af en valsestol er bevaret i bogen »Machinae Novae« i Széchényis bogsamling?

Måske var det denne sjældne gamle bog, der i 1839 inspirerede I. Széchényi til at grundlægge den

»Rajkai« snitemaskinen, der del kernen i fire, blev patenteret i 1950'erne.

første store fabriksmølle i Ungarn »Pester Joseph Valsemølle-Selskabet«, der blev berømt for sit eksportmel. Denne mølle benyttede – i stedet for kværnsten – damptrukne valsestole.

En anden ungarsk berømthed i mølleverdenen var Abraham Ganz (1815-1867). Han stammede fra Schweiz, men startede Ungarns første jernstøberi »Joseph-Møllen« i 1842. I dag fremstiller denne virksomhed stadig valsestole og plansigter, men de laver såmænd også sporvogne og andet transportudstyr. A. Mechwart (1834-1907), der var ansat hos Ganz, videreudviklede valsestolen med fjederbelastning (1875).

Fra grundlæggelsen af Pester Joseph møllen i 1839 og til 1850 byggedes ikke mindre end 7 store dampmøller i Budapest, og så var det endda først i 1860'erne, at »møllefeberen« for alvor begyndte!

I den ene side af et museumslokale fyldt med valsestole står fire stole, der er monteret i fint snedkererede trækasser. Den ældste af disse er en Ganz-model fra 1876. De tre øvrige er fra perioden 1886-1913. De yngre valsestole i den anden side af lokalet er alle med jærnkasse – heriblandt en diagonal-valsestol fra 1923. Rækken af valsestole sluttet af en EMAG stol fra den første ungarske »landbrugsmaskine fabrik«.

Særdeles pædagogisk er et par udstillede porcelænsvalser (Wegmann) og en gennemskåret jernvalse, hvor man tydeligt kan se, at mens akselen er af stål, består selve valsen af støbejern, der yderst er meget hårdt gods, mens kernen er mindre hård.

Den store overraskelse for »Deres udsendte« var en »kornsnittemaskine« af mærket Rajkai. Den blev patenteret i 1950'erne, og bygger på et helt andet princip end valsestolene. Maskinen skærer helt præcist hver eneste kerne i fire dele. Kim-enden bruges til olieudvinding m.v. Den modsatte spidse ende af kornet bruges til foder, og de to midterste stykker udmales efterfølgende til to kvaliteter af mel.

På en etage ovenover valsestolene er rensemaskinernes, malegods-sorterernes og sigternes historie skildret. Størst opmærksomhed vækker her en meget stor krumtapdrevet plansigte med 6 sold fra firmaet Wörner (fra 1890-92).

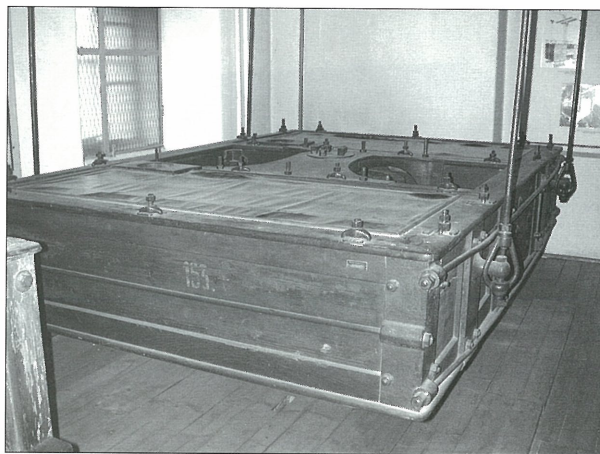
Opfinderen af plansigten var K. Haggenmacher (1835-1921), og trods det tyssklingende navn levede han i Budapest, hvor han var direktør for det første Budapest dampmølle aktieselskab.

Den dag vi besøgte museet, var det lidt svært at komme rundt og se alle sigterne, for museet havde just modtaget et helt møllebyggerarkiv. I en af de gamle dampmøller i nærheden havde en møllebygger haft sit værksted. Dette skulle nu ryddes, og to generationers konstruktionstegninger var blevet afleveret (direkte i deres skuffer), og stod nu og fyldte op, og ventede på at blive registreret og arkiveret.

Museets samlinger rummer også en del mindre redskaber, bl.a. redskaber til laboratoriebrug: aleuometret fra 1880 til prøvning af glutenkvalitet, farinografen fra 1930, et glutenudvaskningsapparat fra 1932 o.s.v. o.s.v.

Museet rummer dog ikke »kun« maskineri. Man har også samlet dokumentation om mølleriarbejdernes forhold siden laugstiden og grundlæggelsen af en sygekasse for arbejdere ved valsemøller i 1856, og til en egentlig fagforening for ungarske møllere og mølleriarbejdere i 1906.

Den 26. marts 1919 blev de større ungarske møller nationaliseret. Efter monarkiets fald mistede Ungarn

»Wörner-sigten« fra 1890-92 har en imponerende størrelse.

sit eksportmarked, og møllernes kapacitet blev alt for stor. Det betød fyring af ca. 10.000 mølleriarbejdere, hvilket igen førte til stor uro på arbejdsmarkedet. Herefter fulgte den socialistiske periode, hvor alle møller efterhånden blev overtaget af staten. Fra og med 1952 var alt brødkorn i Ungarn malet på statens møller.

Udstillingen, der fortalte denne historie, er p.t. taget ned. Efter opgøret med det kommunistiske regime, bliver meget historie skrevet om i Østeuropa – og det gælder også (måske ikke mindst) arbejderklassens historie!

Møllere eller mølleriarbejdere, der har udført et langt livs arbejde ved mølleriet, hædres dog stadig i Ungarn, som man også gjorde det i den kommunistiske tid. Hvert år efter høst afholdes »landmøllernes dag«. Den foregår ikke som vores mølledag over hele landet, men flytter fra år til år rundt i landet. Mødestedet er ofte et sted, hvor der i det forgangne år er sket et eller andet af betydning for møllesagen. På denne dag uddeles den omtalte medalje, der bærer »landmøllernes dags« logo, der er en romersk slavemølle. Sidste år afholdt man mølledagen i Jászág, hvor man havde opført en kopi af en gammeldags hollandsk vindmølle. Denne vindmølle var indrettet som laboratorium og stod som vartegn for en supermoderne mølle. Faktisk er der i de senere år bygget tre kopier af

De fleste af Ungarns vindmøller, er ligesom frilandsmuseets eksemplar, stenmøller.

Vandmøllens 2 store hjul er gemt i den lave tilbygning til højre.

vindmøller i Ungarn. Møllen i Jászág blev indviet på landmøllernes dag, og samtidig fejrede man de to møllere János Nagy og Sándor Monda, der fik hædersmedaljen for deres indsats i den ungarske mølleindustri.

Efter rundgangen i museet sammen med Tibor Sebök og György Balász, satte vi os ved et bord i udstillingen, som både var Seböks arbejdsbord, mødebord og frokostbord. Tibor Sebök viste mig med slet skjult stolthed nogle af perlerne i museets bogsamling. Heriblandt en meget spændende lærebog for møllere, skrevet af János Pozdoray i 1908. Bogens titel er »A Malomkövekröl«. Jeg var ikke i stand til at læse andet end sidetallene, for ungarsk er et svært sprog, men bogen er fyldt med tegninger af mølleindretninger og gode billeder, f.eks. af den rette håndstilling ved bilning af hhv. rhinske og franske møllesten.

Bogen eksisterer i dag kun i meget få eksemplarer, og museet er sammen med den nationale afdeling af TIMS i gang med en indscanning af alle siderne med henblik på at genudgive den spændende publikation. De har sågar også talt om at lave en engelsk oversættelse, hvad jeg stærkt kunne bifalde!

I bogsamlingen var også en meget gammel hollandsk bog om møllebyggeri, og en række tyske og østrigske værker. Skønt der var hundekoldt i den uopvarmede museumsbygning, var det svært at løsrive sig fra dette fantastisk spændende sted, hvor forbavsende få besøgende finder vej. Måske fordi man skal ind gennem en fabriksport og henvende sig til en portner, for at komme til indgangen? Men det er i hvert fald umagen værd. Museet ligger på Soroksári út 24, og er åbent mandag til torsdag kl. 10-14.

Frilandsmuseet i Szentendre

Næste møllebesøg var et besøg i frilandsmuseet i Szentendre, der ligger lidt nord for Budapest. Man kan køre dertil med en lokalbane – ikke noget vildt komfortabelt tog, men det kører tit og præcist. Fra Szentendre station kører man videre med bus nr. 7 i retning Izbeg. Ved næstsidste stoppested ligger museet, der rummer bygninger fra stort set alle dele af Ungarn. Museet er under opbygning og en del projekterede bygninger er endnu ikke rejst. Det gælder f.eks. den ene af to hollandske vindmøller, samt en skibsmølle. Vi startede med at se den hollandske vindmølle, der er genopført på museet. Det er en murmølle, med spånbeklædt hat og et meget spinkelt krøjeværk og vindfang. Det viste sig, da vi kom ind i møllen, at man kun måtte færdes i grundplan – som her var broloftet, med møllerens lille stue. I de foregående dage havde jeg lært netop tilstrækkeligt med ungarske »mølle-ord«, så jeg kunne forklare kustoden, at jeg havde en særlig grund til ger-

ne at ville se kværnloftet, og at vi var en slags kolleger, så vi blev bedt om at vente, til der ikke var andre besøgende i møllen. Herefter sneg vi os som tyve om natten op på kværnloftet, hvor de to stenkvarne befandt sig. Kvarnene var forsynet med det, ungarnerne kalder »ungarske sten«. De er nu faktisk brudt i det, der i dag er Slovakiet, men som i sin tid var en del af det Østrig-ungarske imperie. Der var nu ikke meget originalt inventar i møllen, og så man bort fra stenmuren, så kunne jeg lige så godt have stået i en dansk vindmølle anno ca. 1840. Det er dog meget spændende at studere ungarske vindmøllers vindfang – der er stort set lige så mange typer, som der er møller! Der er firevingede og seksvingede, vinger med vingearmen i midten, eller vingearmen i den ene side. Nogle vinger har split (træsejl), andre har kludesejl. Museets hollænder havde som nævnt ret spinkle vinger til kludesejl. Der var næsten intet svaj i vingerne, og der skulle i hvert fald mere end en almindelig sommerbrise til at flytte dem.

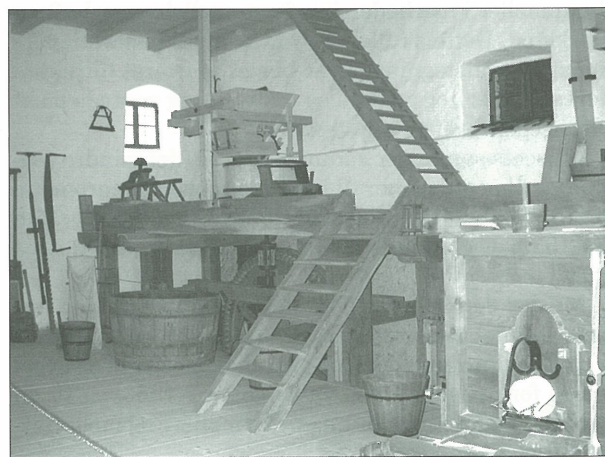
Museet rummer også en trædemølle og en meget stor hestemølle, men størst indtryk gjorde nok vandmøllen, med to meget store overfaldshjul, der helt som herhjemme i Himmerland er placeret inde i møllebygningen. Hjulene trak hver en kværn den ene med slagsigte. Møllens »malesal« var imponerende stor, og der var direkte adgang fra malesalen og til såvel møllerens bolig som møllerkarlens værelse, hvor der over sengen hang en række silkerør til slagsigterne.

Foran møllen lå en samling møllesten. Bl.a. et par meget rødlige (sand?)sten, hvis herkomst jeg ikke har nogen anelse om (de slovakiske sten er grå).

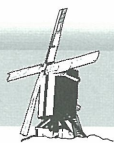
Frilandsmuseet bød på en lang række andre oplevelser, og det gjorde et stort indtryk at se, hvor forskellig byggestilen i Ungarn er fra område til område.

I museets butik så vi en serie af små hæfter, der alle handlede om en enkelt fredet bygning. Blandt disse ganske billige hæfter fandt vi tre om vandmøller og et om en hestemølle. De er alle »skåret over samme læst«. Først et kort over hvor bygningen befinder sig, dernæst en kort historisk redegørelse med en masse gamle og nye billeder og til sidst en grundplan eller et snit gennem møllen. Sådant en serie af små uprætentiøse hæfter kunne vi også godt bruge i Danmark!

Efter 5 timers vandring i museet faldt Deres udsendte i søvn på en bænk, mens vi ventede på busen. Men der skal ikke være nogen tvivl – Budapest er et besøg værd for enhver mølleentusiast!

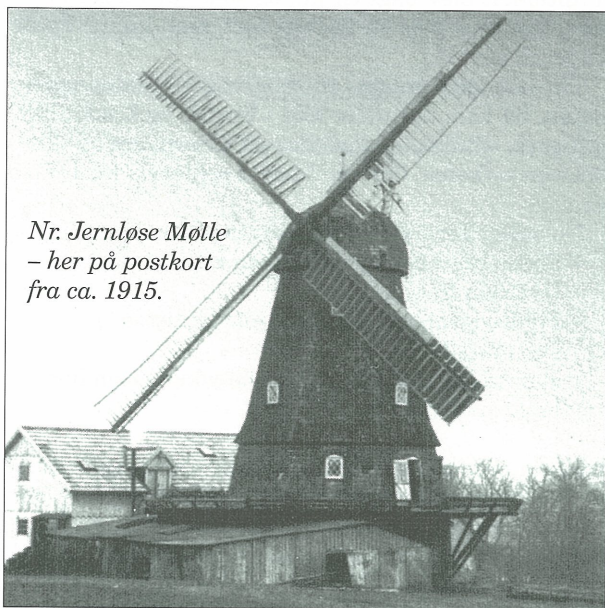
På maleloftet findes en grynkværn og en melkværn med slagsigte.

Nr. Jernløse Mølle – 150 år

Nr. Jernløse Mølle, der er en hollandsk vindmølle, fylder i år 150 år. Den blev i 1853 bygget på Nørrevold i København, her lå den til 1885, hvor den blev revet ned og flyttet til Nr. Jernløse.

Vi bruger derfor mølledagen 2003 til at fejre det på festlig vis – med taler af Jernløses borgmester Annika Grantrøm, og af turistchefen for Holbækregionen Ina Løndahl. Derudover vil der være musik med »Jernløse Hornorkester«, og opvisning i folkedans.

Nr. Jernløse Mølle
– her på postkort
fra ca. 1915.

Der bliver arbejdende værksteder med trædrejning og spinding m.m., Jernløse Lokalhistoriske forening kommer med en lille udstilling og børnene får bl.a. mulighed for en ridetur. I vores café kan man købe kaffe, the og kage samt øl og vand. Møllen vil naturligvis køre, hvis vejret tillader det, og flere gange i løbet af dagen vil der komme hestevogne med korn. Det vil mølleren male til mel, som gæsterne kan købe med hjem.

Med venlig hilsen og på gensyn
f. Nr. Jernløse Møllelaug, Stine Brassel

Stovby Møllelaug - Året der gik

Stovby Møllelaug har sendt os sin beretning for 2002, som vi har plukket lidt i.

»Møllelavet har tømt kassen«. Overskrift er hentet fra Folketidende 22. maj 2000. Der var sket skade på hat-hjul og kværndrev for 38.000 kr., hvilket var mere end det dobbelte af vedligeholdelsesbudgettet på 17.000 kr. Pengene blev tjent ind i løbet af sommeren, takket være en ihærdig indsats fra folkene i Mølleboden.

Regnskabet for 2001 viste samlede indtægter på 81.800 kr. mod samlede udgifter på 56.087 kr. hertil skal så lægges kommunens udlæg, som er en følge af, at lauget ikke er momsregistreret. Alligevel er det det flotteste resultat i laugets 14 års historie og selv om regnskabet for 2002 kommer til at vise en betydeligt lavere omsætning vil resultatet fortsat være positivt, så laugets kasserer kan med tilfredshed aflevere også dette årsregnskab til medlemmerne.

Nyanskaffelser/nye tiltag. Væggerløsevinen har været en god forretning for møllelavet, så bestyrelsen

ser frem til et fortsat samarbejde til gensidig fordel. Nye bænke, som lauget fik fremstillet i »Værktøjskassen« og opstillet i foråret har også været en stor succes. Her har mange fastboende og turister holdt en pause og nydt synet af den velholdte mølle.

De nye sejl, som blev monteret til Mølledagen vil fremover blive taget ned sidste week-end i august, hvor møllen lukker for vinteren.

I sommerens løb har de pyntet på møllen, selv om den friske vind kombineret med en velsmurt mølle har betydet, at der ikke blev meget brug for dem i 2002.

Honning og creme har været med til at øge møllebodens indtægt i 2002. Salget vil blive søgt fortsat så vidt muligt gennem en lokal leverandør.

Høstfesten har vist sig at være en stor succes, som forventes at fortsætte i samarbejde med Tjæreby Bylaug. Festen har ikke givet de store penge, fordi underholdning koster, men den har medvirket til at sikre lauget positiv omtale.

Mølleandele: Bestyrelsen besluttede at lade møllen købe andele i Samsø havmøllepark. Formålet er at medvirke til fortsat udvikling og udbredelse af vindenergi.

Pasning/vedligeholdelse. Møllesyn og fælles arbejdsdag for bestyrelsesmedlemmer og medhjælpere blev afholdt lørdag efter Kristi Himmelfart. Under kyndig vejledning blev møllen gennemgået og smurt, kiler blev justeret og møllen drejet med traktorkraft. Samlet set blev arbejdet udført langt mere effektivt og grundigt end tidligere, fordi der var tilstrækkeligt med mandskab og kyndig vejledning.

Samarbejdet med møllebygger Jens Jørgensen var perfekt. Vi kunne godt have brugt mere tid f.eks. til at Jens kunne have instrueret i kørsel med møllen, men vejret tillod det ikke, så det kan blive et fremtidigt møllekursus for nye medhjælpere og andre interesserede.

Mølledagen 3. søndag i juni er så småt ved at blive en festdag for laugets medlemmer, folk fra egnen samt turister primært fra Tyskland og de skandinaviske lande, men der kan også komme gæster fra andre lande.

Det er blevet en tradition, at der er folkemusik og dans på Mølledagen. Den tradition håber vi at kunne fastholde. I 2002 var vi så heldige, at vi også fandt penge til et New Orleans Band og det håber vi at kunne gentage 3. søndag i juni 2003.

Mølledagen blev som tidligere år en stor succes takket være støtte fra Bager Jørn og andre lokale virksomheder. – Bager Jørn har siden 1987 leveret et antal rugbrød til salg fra Mølleboden stemplet med Stouby bageris gamle stempel. – En tradition vi håber, kan leve videre i årene fremover.

Efterhånden er der flere, som kan håndtere møllen, når vejret tillader det. Men det er et arbejde, som kræver både kræfter, viden og kunnen, så det ville være en fordel, hvis der var 2 til at køre møllen. Det ville givet øge sikkerheden for møllersvenden og mindske slitagen på møllen, idet der altid vil kunne være en person ved kværnene, når møllen kører.

2003 skulle gerne give endnu flere dage, hvor møllevingerne kan dreje i Møllebodens åbningstid.

Fælles møllemøde. Fra flere sider blev det anbefalet at møllerne var bedst tjent med at være selvejende. Argumentationen underbygges af en forestilling om, at kommunalt ejede møller har langt vanskeligere ved at opnå tilskud fra private fonde og Kulturarvsstyrel-

sen. Synspunkter som vi ikke havde mulighed for at tilslutte os, idet vi har modtaget betydelige tilskud såvel fra private som offentlige fonde.

Kritikken af møllebygger Jens Jørgensen kunne vi slet ikke tilslutte os, idet vi ikke har haft noget at udsætte på samarbejdet med Jens Jørgensen eller kvaliteten af det håndværksmæssige arbejde han har udført gennem de 16 år vi har samarbejdet med ham om vedligeholdelsen af møllen.

Åbningstid 2003. Onsdag, torsdag, fredag og søndag fra kl. 13-16. Åbningstiden fastsættes af bestyrelsen i samarbejde med de, der står for åbningstiden.

I de senere år har Mølleboden været åben ud over de annoncerede åbningstider, idet der har været skelet til glaspusteriets åbningstid. *Jens Hvolbæk, formand.*

Vindeby Mølle

Vindeby Mølle maler -- ikke så godt for tiden, men har det efter omstændighederne godt.

20. juni 2002 ramte et lyn en vingespids, flækkede vingebjælken, hoppede ud lige før akslen og ind i hattens elinstallation, videre ned gennem møllen til nærmeste vandrør og ned i jorden. Mirakuløst brændte møllen ikke. Vi foretog nødvendig sikring og kontaktede Købstedernes Forsikring, som just den 1. juni havde overtaget dækning efter forhandling via forsikringsmægler Preben Jørgensen. Vi har fået forbilledlig behandling fra forsikringen. Møllebygger John Jensen har vurderet, nedtaget den ødelagte vinge og givet tilbud på ny vinge. Alt accepteret af forsikringen. Træ til vingen er ved at blive skåret, og med held har vi vingen til sommerfremvisningen. Alt i alt ca. 250.000 kr. inkl. udgift til ny elinstallation.

Da John Jensen var på møllen, gennemgik han konstruktionen, og fandt at hattens bjælkeender som bærer vindbjørnen og forreste krøjevælke var meget ubehageligt meget - møre af gammel råd. Heldigvis kan slige problemer løses via et produkt som kaldes System Beta, der bl.a. også er brugt på Fregatten Jylland. Ved metoden styrkes det bestående tømmer, så mest muligt af det oprindelige træ kan bevares.

På den nylig afholdte generalforsamling blev alle genvalgt. Underskuddet var omk. 9.000 kr., men vi har heldigvis penge på bogen til at klare det også.

Vi glæder os til at vingen kommer på plads. I mellemtiden vil vi vedligeholde resten.

Venlig hilsen Lars Renner Mortensen, formand.

Renovering af Højsager Mølle

I sommeren 2002 begyndte en gennemgribende renovering af Højsager Mølle i Fredensborg - Humlebæk Kommune.

Ved en gennemgang af møllen, havde møllebygger Jens Jørgensen, Fakse, konstateret brud på tandkransen. Hatten skulle ned og ny tandkrans støbes og sættes op. Fredensborg - Humlebæk Kommune, der ejer møllen, bevilgede 300.000 kr. til arbejdet.

Møllehatten havde længe trængt til nye spåner, så da møllehatten var nede, blev de gamle spåner fjernet sammen med et asbestlag, og nye spåner blev lagt på. Der blev konstateret betydelige mangler ved krøjeværket, der fik nye tandhjul, og rådskadet bundtømmer blev udskiftet. Hat, vinger og krøjeværk blev malet af møllegruppen. Der er nu i foråret 2003 blevet lavet en plan for den videre renovering. I sommeren 2003 skal møllens sider renses, og maling og en del spåner skal formentlig udskiftes. *Venlig hilsen Bent Skov Larsen.*

Læsernes hjørne

Skånsk og dansk brødtradition

I Møllen nr. 3553, 2002 bragte vi artiklen »Fra rug til hvede«. I den forbindelse har vi modtaget følgende fra Terje Granberg i Västerås, Sverige:

Tak for en interessant artikel om brødtraditioner! En gammel møller har berettet for mig om skånsk rugbrødstradition.

I hans ungdom fandtes »det gode og saftige sursøde brød af sammenmalet rug (d.v.s. rug, hvor kliddene er malet med) eller »stålsigte«. Det var et mørkt brød som traditionelt blev bagt til jul, og som var meget holdbart. Det blev ikke så hurtigt tørt, men kunne holde fra jul til påske«.

Til »stålsigte« brugtes et (relativt groft) messingnet i sigten. Så kom der mere klid i brødet, og brødet blev saftigere. »Stålsigte« maledes på kværnsten af »flis«. Det var kalksten, der var hugget sektorvis med rette stråler.

Nu stiller Terje Granberg spørgsmålene:

- findes begrebet sursødt brød i Danmark?
- Hvordan fremstilles det?
- Findes termene »stålsigte« og »stålsten« i Danmark?
- Har de i så tilfælde samme betydning som her beskrevet?

Møllens redaktion kender hverken det sursøde brød eller udtrykkene stålsigte eller stålsten, men er der læsere, som har truffet på begreberne? Hvad med Bornholm? - På trods af den nære forbindelse mellem Skåne og Danmark, skal man måske hellere finde pendanter til det sursøde brød i det øvrige Sverige? I Danmark har man aldrig haft tradition for at søde rugbrød, og i det hele taget er dansk brød generelt knap så sødt som det svenske.

Møllemaleri til salg

Maleri af ukendt galleri-hollænder i kuperet terræn sælges (se foto).

Maleri med ramme er 65x84 cm og signeret »Schou«. Monteret i fin ramme. Sælges for 200 kr.

Henvendelse til Lise Andersen, tlf. 98 57 43 88 eller E-mail: hem@mail.tele.dk

Spørgsmål om Stovby Mølle og Engsko Møllestensfabrik

Fra Viggo Hansen i Hørve har vi modtaget følgende: Som læser af bladet »Møllen« har jeg 2 spørgsmål, som jeg håber en eller anden mølleekspert kan svare på:

I bladet nr. 3541, november-december 2000 er der et billede af Stovby Stubmølle på Falster. Hvorfor er denne mølles omdrejning anderledes end normalt?

Møllestensfabrikken ENGSKO, Randers - hvad er dette navn udledt af?

Engsko

For at starte med det sidste (og letteste) først: Da møllebygger J. C. Mikkelsen omkring 1900 grundlagde sin møllestensfabrik valgte han en grund i Vorup, der i

dag mest har karakter af en forstad til Randers (syd for broen over Randers Fjord). Hermed placerede han sig i nærheden af »Strømmen«, som var et område, hvor en hel stribe af møllebyggere og dermed potentielle kunder havde deres værksteder – blandt dem, den navnkundige møllebygger Niels Olsen.

Den grund, som J. C. Mikkelsen byggede på, lå på det, der i ældre tider blev kaldt »Skoleengene«. Indtægterne af driften af disse enge var et tilskud til opretholdelsen af Vorup skole. J. C. Mikkelsen tog første stavelse i de to dele af navnet **Skole-enge** og byttede rundt på dem – derved fremkom navnet **ENGSKO**, der altså ikke har noget med sko at gøre men nok med enge.

»Med eller mod uret?«

Med hensyn til omdrejningsretningen på vingerne på Stovby Stubmølle, så er spørgsmålet mere kompliceret end som så. Spørgsmålet er før blevet rejst her i Møllen, nemlig efter årsmødet i 1995. Årets mølletur gik dengang til Lolland-Falster, hvor størsteparten af stubmøllerne jo kører eller har kørt »avet om«.

Hvis man stiller sig med vinden i ryggen og kigger ind på vingerne, så vil vingerne på langt de fleste europæiske vindmøller køre mod uret. På Lolland og Falster kører stubmøllerne med uret.

Spørgsmålet blev diskuteret i hele tre numre af bladet (3509, 3510 og 3511) uden at man kom en overbevisende forklaring nærmere. Boum Pyndiah har forklaret fænomenet som en kulturel indflydelse fra Østersølandene. Men hvis omdrejningsretningen er resultat af kulturel kontakt, hvorfor har man så ikke også overtaget skikken med at bygge dobbelt vingefang, som er så almindeligt i Østersølandene, og som det er tilfældet på Bornholm (f.eks. Egeby Mølle og Bechs Stubmølle i Svaneke)?

Nu kunne man jo også vende spørgsmålet om og fokusere på det normale, før vi forsøger at forklare undtagelserne. – Som deltagerne i diskussionen i 1995 også kunne konstatere, så er det for mølleren hip som hap, hvilken vej vingerne kører – effektiviteten er den samme. Til gengæld er det ikke lige meget for møllebyggeren! De allerfleste danske møllevinger inklusive dem på Lolland og Falster er bygget med enkelt vingefang, d.v.s. med et hækværk, der holder sejlet udspilet på den ene side af vingearmen og vindbrædder på den anden side. – Nu om dage ser man af og til, at vinger monteres med kran efter at halvdelen af hækværket

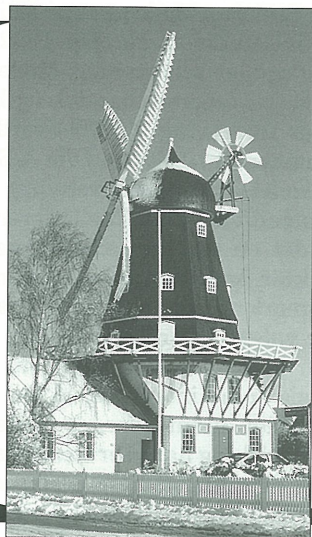

Stovby Mølle – og billedet er ikke spejlvendt! Vingerne kører faktisk den vej. (Foto: Per Gliese, 1992)

er lavet. Med ældre tiders løftegrej var det imidlertid almindeligt at montere vingearmen først og så slå hækskederne i bagefter. Hvad enten man nu skal slå halvdelen eller alle hækskederne i efter monteringen af vingearmen, så skal man op og gå i vingen, og her er kun plads på vingens yderside. Der skal bruges mange kræfter, for der må ikke være luft mellem hækskeden og hullet i vingearmen, da der ellers vil kunne komme til at stå vand i vingen med råds-kader til følge.

Ved »normale« vinger med enkelt vingefang, der kører mod uret, skal de let tilspidsede hækskeder bankes i fra højre mod venstre, hvilket passer helt fint med, at møllebyggeren har den tunge hammer i sin højre hånd. Så hvis møllebyggeren ikke ligefrem er kejthåndet, så er det altså oplagt at lade vingerne køre mod uret.

Monteringen af vinger med enkelt vingefang, der kører med uret, som dem på Lolland og Falster, er derimod ret »bøvlet« for møllebyggeren at fremstille, så

RINGSTED MUSEUM OG VINDMØLLE

Ringsted Museum er et statsanerkendt kulturhistorisk Museum for Ringsted Kommune og drives sammen med byens smukt restaurerede vindmølle fra 1814.

Museet byder på:

- ★ LANDSTADEN RINGSTED: Landskab - Mennesker - Erhverv gennem 150 år.
- ★ DET DANSKE GULD - en udstilling om korn og mølleri.
- ★ OMVISNING I MØLLEN ved møller Morten Sørensen.
- ★ SÆRLIGE ARRANGEMENTER OG UDSILLINGER i skoleferier.
- ★ Åbningstid: Tirsdag-torsdag samt søndag kl. 11-16.
Januar samt enkelte helligdage lukket.
- ★ Omvisning kan bestilles (min. 10 pers.)

Køgevej 41 • Tlf. 5762 6900

Møller Morten Sørensen: Tlf. 5761 8521 • Mobil 2022 5191

spørgsmålet bliver da, hvad er det for hensyn, der har været vigtigere end hensynet til møllebyggerens arbejdsstilling?

Et forsøg på forklaring kunne være som følger: Stubmøllerne på Lolland og Falster har flere fælles-træk end blot vingernes omdrejningsretning. De er generelt store, og man holdt fast i dem længe efter, at man i resten af landet havde fået stubmøllerne skiftet ud med hollandske møller. Men selv om man ikke skiftede f.eks. Stovby og Østoftes stubmøller ud med hollandske møller, så lod man sig alligevel inspirere af den hollandske mølle – disse stubmøller har nemlig fået indlagt et stjernehjul, hvad der var utænkeligt i de ældre danske stubmøller, for stjernehjulet introduceredes først med hollænderen. Og mens løberstenen på en vindmølle uden stjernehjul løber i samme retning som krondrevet, så vendes stenens retning ved at indskyde stjernehjul og drev. Og hvis man efter indførelsen af stjernehjulet i stubmøller har villet bibeholde allerede eksisterende kværne, så har man været nødt til at lade vingerne køre »modsat«. Alternativet har været at lave bilningen på kværnenes sten om, og det er dels et stort arbejde, dels går der en masse dyr sten til spilde. Man skal i denne sammenhæng huske, at ved møllebyggeri var møllestenene og transporten af dem en af de helt store udgifter – større end den ekstra udgift ved at lade en møllebygger vend døje med at slå hækskeder i med venstre hånd.

Om dette er den egentlige årsag, skal jeg ikke kunne sige. Men at der har været en praktisk årsag er jeg ikke i tvivl om – måske har andre et bedre bud? Hvad siger man i Stovby og Østoftes??

Lise Andersen

Borbjerg Mølle Kro

- ★ Restaurant - Bar - Gårdhave
- ★ Selskabslokaler op til 200 personer
- ★ Konferencerum/mødelokaler (AV-udstyr)
- ★ Egen 9-hullers golfbane - Petanque
- ★ Have med udendørs servering
- ★ 23 dobbeltværelser - Gæstehus
- ★ Sauna - Billard - Bordtennis - Dart
- ★ Robåde - Kanoer - Vandcykler
- ★ Mulighed for fiskeri - Legeplads
- ★ **Møllemuseum**

Borbjerg Møllevej 3 · Borbjerg · 7500 Holstebro
Tlf. 9746 1010 · Fax 9746 1646

Internet: www.spiseguiden.dk/borbjergmill

- også det rigtige sted til familie- og firmafester, kurser, møder og weekend-ophold.

Møllenoter

Redigeret af Per Gliese

Møllehjulet på plads og i orden

Stampemøllens hjul kan igen snurre til glæde for de mange besøgende i Christiansminde i Svendborg.

En kran med en rækkeevne på ca. 25 m sørgede lige først i marts måned for, at den lille stampemølle i Christiansminde fik sit nye vandhjul på omkring 3 tons geledet på plads.

Hjulet er bygget hos tømrermester Claus Ollerup, og er ca. fire meter i diameter.

Den gamle ramme, som er lavet af støbejern, kunne genbruges, men ca. 50 nye skovlblade af trykimprægneret fyrretræ er lavet, og tillige måtte der laves en helt ny hjulaksel, som er 2,40 m lang.

Den er limet op af egetræ, og igennem er der en stålstang på 70 x 70 mm, som lægges i kuglelejer, så hjulet kan snurre stille og lydefrit.

Tømrersvend Birger Rasmussen, som har været med på opgaven, fortæller at den gamle hjulaksel kun gik 50 cm ind fra hver side, hvilket gjorde, at hjulet hurtigt blev trukket skævt. Dette er nu udbedret med en gennemgående aksel.

Selve møllehuset er også totalt renoveret med ny bræddebeklædning på gavlsiden, hvor vandhjulet kører, og det har været en utrolig spændende opgave, som der er langt imellem, siger tømrermester Claus Ollerup.

Så nu kan vandet igen få frit løb ned over det nyrenoverede hjul, og turister og de lokale i Svendborg kan igen glæde sig over den gamle stampemølle fra 1700-tallet, hvor stamperne jo blev brugt til at blødgøre huder for byens garverier. (Kilde: Fyns Amts Avis, 03.03.2003)

Mærkedage

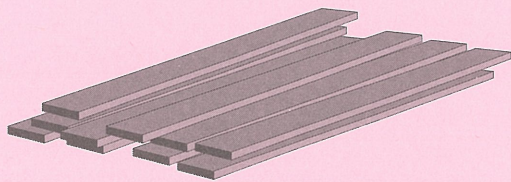

75 år

Den 11. juli 2003 fylder møller Verner Nielsen 75 år. Verner Nielsen blev født på Stenbjerg Mølle i Tommerup og havde altså helt fra barndommen sin gang i en mølle. Det var derfor også naturligt, at han lærte møllerfaget hjemme hos faderen. Uddannelsen suppleredes af et enkelt år på Bullerup Mølle og et på Ellinge Mølle, inden Verner Nielsen den 1. oktober 1952 erhvervede Ulbølle Mølle og blev selvstændig. Mølleriet blev udvidet med korn- og foderstofhandel, og blev hurtigt en blomstrende forretning. I 1989 overdrog Verner Nielsen virksomheden til Fynbo Olie A/S (er siden indgået i Fyens Andels Foderstofforretning).

Som mangeårig formand for Dansk Møllerforening har Verner Nielsen ydet en stor indsats for møllesagen. Et af de projekter, som han søsatte, nemlig filmen »Møllernes Danmark«, nåede han akkurat at se realiseret, inden han valgte at trække sig fra formandsposten for to år siden. Og skønt han nu har bedre tid til at hellige sig andre interesser, så har han slet ikke sluppet mølleriet endnu. Verner Niensens viden om korn er legendarisk, og han øser stadig gerne af sin viden og erfaring til yngre og mere uerfarne på dette område.

LA

GULVBRÆDDER EFTER ØNSKE

- Fyr, gran, lærk, bøg og eg m.m. bredder op til 250 mm eller måske lidt mere
- Altid 3.000 m² snedkertræ på lager
- Vi har det alle andre har – og lidt til
- Eget maskinsnedkeri
- Specialopgaver efter ønske
- Spørg os næste gang

**KROER'S
TØMMERHANDEL A/S**
Lyøvej 7 • 5800 Nyborg • Tlf. 6531 1213

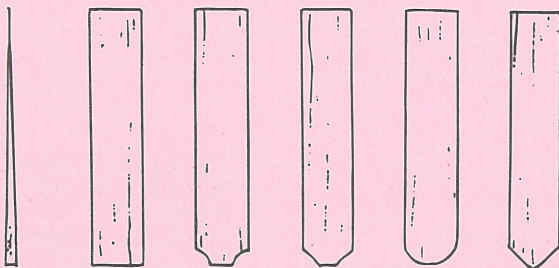
thorslunde

Kundbyvej 20
4520 Svinninge
Tlf. 5926 4044
Fax 5926 4349

Tagspån

35 års erfaring
Eg – Lærk – Thuja – Standardspån
Spåner efter eget ønske

Dansk Møllerforening

Protector: Hans Kongelige Højhed Prins Henrik.

Bestyrelse:

Ingeniør Ernst Linow (formand),
Elstrup Mølle, 6430 Nordborg, tlf. 7445 8989.
E-mail: linow@post7.tele.dk

Møller Jørgen Hansen (næstformand),
Krarupvej 21, 2610 Rødovre, tlf. 4494 6385.
E-mail: get2lilly@get2net.dk

Per Gliese (sekretær)
Næstvedvej 241 E, 4100 Ringsted, tlf. 5761 8722.
E-mail: gliese@c.dk

Møller Ejner Vendelboe Andersen,
Måre Byvej 15, 5853 Ørbæk, tlf. 6598 1720.

Møller Bent Jensen, Lemvigvej 60,
Nr. Tranders Mølle, 9220 Ålborg Øst, tlf. 9815 7037.

Henrik Jensen,
Hobrovej 136, 9000 Aalborg, tlf. 9818 3545.
E-mail: h-jensen@telefon.dk

Museumshåndværker Stig U. Agerbo (administrator)
Lucernevej 18, 3450 Allerød, tlf. 4816 1638.

Kasserer:

Hanne Agerbo, Lucernevej 18,
3450 Allerød, tlf. 4816 1638 (kl. 18-19).
Giro 903 3785.

Tidsskriftet »Møllen«

Redaktion og ekspedition:

SE nr.: 2699 0008

Lise Andersen (ansvarshavende red.)
Hadsund Egns Museum
Rosendalsallé 8, 9560 Hadsund
Tlf. 9857 4388 / 9857 2742, fax 9652 0515
E-mail: hem@mail.tele.dk

Per Gliese,
Næstvedvej 241 E, 4100 Ringsted
Tlf. 5761 8722 (bedst kl. 17-19)
E-mail: gliese@c.dk

Bladet udkommer medio januar, medio marts,
medio maj, medio juli, medio september og
medio november.

Annoncepriser pr. nummer ekskl. moms:
1/1 side: 700 kr. • 3/4 side: 550 kr.
1/2 side: 425 kr. • 1/4 side: 250 kr.

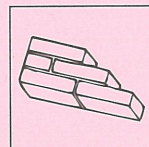
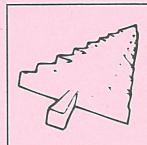
Dansk Møllerforening - »Møllen«

Abonnement og medlemskab:

Enhver mølleinteresseret optages som medlem.
Årskontingent 250 kr.
Henvendelse til »Dansk Møllerforening«,
co. Hadsund Egns Museum, Rosendalsallé 8,
9560 Hadsund, tlf. 9857 4388.

Svampeangreb i træværk

... i murværk

BORACOL 20

Mod råd-, svampe-, og insektangreb i
træværk samt til desinfektion af murværk i
forbindelse med bekæmpelse af Ægte
Hussvamp m.m.

lavTOX®

Rørskæret 9 - 7100 Vejle - Telefon 7582 5033

Her er plads til din annonce...

Stærk i højden!

Erfaring tæller
- ikke mindst ved opstilling af
VINDMØLLER
samt ved reparations- og
servicearbejder
i stor højde

BMS

Vi har Danmarks største flåde af
mobilkraner og lifte
- også udstyr, der er tilpasset
netop Deres opgave

Ring og få et tilbud

Rødovre: tlf. 44 94 90 48
Odense: tlf. 66 18 18 48
Kolding: tlf. 70 10 60 55
Esbjerg: tlf. 75 12 03 12
Århus: tlf. 70 20 60 55

Mød os på
www.bms.dk